

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Marinella Atanasov

Barnpornografibrott

- Barndefinitionens utveckling fram till 2010 års reform

JURM01 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Per Ole Träskman

Termin för examen: HT2012

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Metod och material	5
1.4 Avgränsning	5
2 DEFINITIONEN AV BARNPORNOGRAFI	6
2.1 En historisk bakgrund till kriminaliseringen av barnpornografi	6
2.2 Barnpornografibrottets placering i brottsbalken	8
2.3 Pornografisk bild	9
2.4 Pubertetsutvecklingen	9
2.5 Offren	10
2.6 Barnpornografi och Internet	10
3 BARNDENITIONENS UTVECKLING I TAKT MED KRIMINALISERINGENS FRAMVÄXT	12
3.1 Kriminalisering av skildring och spridning den 1 januari 1980	12
3.1.1 Barndefinitionen	13
3.2 Fast åldersgräns och barndefinitionen 1999	15
4 INTERNATIONELLA KONVENTIONER OCH EU-RÄTT	18
4.1 FN:s konvention om barnets rättigheter	18
4.1.1 Barnkonventionens barndefinition	19
4.2 Rambeslutet om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi	20

5	BETÄNKANDE AV 2005 ÅRS BARNPORNOGRAFIUTREDNING (SOU 2007:54).	23
5.1	Inledning	23
5.2	Barnpornografibrottets skyddsobjekt	23
5.3	Barndefinitionen	24
5.4	Utredningens skäl för och emot en bestämd åldersgräns	26
6	BARNPORNOGRAFI BROT I PRAXIS	35
6.1	RH 1996:87	Fel! Bokmärket är inte definierat.
6.2	NJA 2005:80	36
6.3	B 653-04	37
7	2010 ÅRS REFORM	38
7.1	Skälen för regeringens förslag och bedömning	39
7.2	Införande av en ny straffbarbefattningsform	41
8	BARND DEFINITIONEN – EN ANALYS	43
8.1	Inledning	43
8.2	Barndefinitionens tillkomst och utveckling fram till 1999 års reform	43
8.3	Barndefinitionens fortsatta utveckling fram till 2010 års reform	46
8.4	Avslutande kommentarer	50
	BILAGA 1 – 16 KAP. 10 A § BRB	53
	BILAGA 2 - ARTIKEL 1 OCH 3 I EU:S RAMBESLUT OM ÅTGÄRDER FÖR ATT BEKÄMPA SEXUELLT UTNYTTJANDE AV BARN OCH BARNPORNOGRAFI	54
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	56
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	58

Summary

This paper describes the childpornographyoffense's child definition and its development from its inception and until the reform 2010. The definition of children and the introduction of a fixed18-year limit have been discussed in earlier legislative history.

Pornography was decriminalized in Sweden in the early 1970s, and the idea was that only necessary restrictions would have to be made in freedom of speech and it would be up to every person to freely choose which requests it wanted to take advantage of. Because of the increasing presence of children in the pornographic scene aroused strong reactions in society escalated the debate in the Parliament about a ban on child pornography. In 1979, the Government put forward a proposal for criminalization of certain dealings in pornographic images of children and child pornography offence became a criminal concept in Sweden but there was no explicit definition of children in the provision. In response to this definition was sought in the legislative history for this provision, one of which showed that the child was a person whose puberty development was not finished. The punishable area for all concerned with child pornography increased from the reform 1999 and the purpose of the criminalization was that all dealing with child pornography should be punishable. It was introduced a children's definition of a child which "means a person who has not completed their puberty development or, when it is clear from the image, and the circumstances surrounding it, are under the age of 18. A contributing factor to that legislation have been affected as drastically is the technical progress made that pornographic images of children and production uncontrollable and the legislation has made it possible to take post with such images without, in most cases, be held to account.

This puberty development criterion has characterized the child definition right up to today's reform of childpornographycrime and unfortunately resulted in that individuals under 18 years of age who has finished their puberty fell outside the protection that the childpornographycrime provides, and this because the puberty criterion in the second part of the definition is depended on the image or the circumstances surrounding it, that the fully developed child is under18 years of age.

Sammanfattning

Denna uppsats redogör för barnpornografibrottets barndefinitions utveckling från dess tillkomst och fram till 2010 års reform. Definitionen av barn och ett införande av en bestämd 18 års gräns har varit föremål för diskussion i tidigare förarbeten.

Pornografen avkriminaliserades i Sverige i början av 1970 talet och tanken var att endast nödvändiga inskränkningar skulle få göras i yttrandefriheten och det skulle vara upp till var och en att fritt välja vilka framställningar man ville ta del av. Eftersom den ökande förekomsten av barn i pornografiska sammanhang väckte starka reaktioner i samhället eskalerade debatten i riksdagen om ett förbud mot barnpornografi. År 1979 lade regeringen fram ett förslag om kriminalisering av viss befattning med pornografiska bilder av barn och barnpornografibrottet blev i och med detta ett straffrättsligt begrepp i Sverige men i bestämmelsen fanns ingen uttrycklig definition av barn. Svar på denna definition fick sökas i förarbetena till bestämmelsen, av vilka framgick att med barn avsågs en person vars pubertetsutveckling inte var färdig. Det straffbelagda området vad gäller all befattning med barnpornografi utvidgades från och med år 1999 års reform och syftet med kriminaliseringen var att all befattning med barnpornografiska vara straffbart. Det infördes en barndefinition i bestämmelsen att med barn avses en person som inte har avslutat sin pubertetsutveckling eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år. En bidragande faktor till att lagstiftningen har påverkats så drastiskt är den tekniska utvecklingen som möjliggjort att pornografiska bilder av barn sprids och produceras okontrollerbart samt att lagstiftningen möjliggjort att ta befattning med sådana bilder utan att, i de flesta fall, ställas till svars.

Detta pubertetsutvecklingskriterium har präglat barndefinitionen ända fram till dagens reform av barnpornografibrottet och tyvärr resulterat i att fullt pubertetsutvecklade individer under 18 år föll utanför det skydd som barnpornografibrottet erbjuder och detta på grund av att pubertetskriteriet i andra ledet av definitionen är avhängigt att det ska framgå av bilden eller omständigheterna kring den att det avbildade fullt pubertetsutvecklade barnet är under 18 år.

Förkortningar

A.a.	Anfört arbete
Bet.	Betänkande
BO	Barnombudsmannen
BrB	Brottsbalken (1962:700)
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
COPINE	Combating Pedophile Information Networks in Europe
Dir.	Kommittédirektiv
Ds	Departementspromemoria
Ds Ju	Departementspromemoria från Justitiedepartementet
ECPAT	End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking in Children for Sexual Purposes
EU	Europeiska Unionen
f.	och följande sida
ff.	och följande sidor
FN	Förenta Nationerna
HD	Högsta Domstolen
HovR	Hovrätt
JK	Justitiekanslern
JuU	Justitieutskottet
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv, avdelning I
Prop.	Proposition
RH	Rättsfall från hovrätterna
Rskr.	Riksdagsskrivelse
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
TF	Tryckfrihetsförordningen, SFS (1998:1438)
TR	Tingsrätt
YFU	Yttrandefrihetsutredningen
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen, SFS (1998:1439)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den barnpornografiska trafiken på Internet har ställt oss inför en ny slags brottslighet och därmed nya aspekter på barns utsatthet och barns bristande rättigheter som brottsoffer.¹ Det blev mer tydligt att produktion av barnpornografi även existerade i Sverige först i början av 1990 talet trots att vissa befattningar med barnpornografi kriminaliserades redan 1980. Brottet barnpornografi straffbelades i svensk rätt den 1 januari 1980 och en ny paragraf trädde i kraft i och med lagstiftningen. Enligt förarbetena till bestämmelsen avsågs med barn en person vars pubertetsutveckling inte var färdig men det angavs ingen bestämd åldersgräns för att avgöra vilka barn som skulle omfattas av brottet eftersom att detta ansågs, enligt utredningen, inte lämpligt då utvecklingen bland individer är olika och inte kan generaliseras. Huvudsyftet med skyddet var att det var unga människor vars pubertetsutveckling inte var avslutad som avsågs. Man ansåg att den närmare avgränsningen skulle lämnas åt de rättstillämpande myndigheterna.²

Två stora barnpornografihärvor i början av 1990-talet ledde till stora reaktioner från samhället vilket resulterade i att i princip all befattning med barnpornografi kriminaliserades år 1999 och en helt ny barndefinition infördes i straffbestämmelsen. Barn definierades som en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden eller omständigheterna kring den, är under 18 år och denna definition av barn innehöll ingen formell 18 års gräns i sig.³ Huvudregeln var att pubertetsutvecklingen är avgörande för bedömningen och en person som inte avslutat sin pubertetsutveckling, var att betraktas som barn oavsett ålder. Området för tillämpningen av bestämmelsens definition av barn i det andra ledet begränsades genom kravet att det skall framgå av bilden och omständigheterna kring den att den avbildade personen är under 18 år.⁴ Barnpornografiutredningen som tillsattes år 2005 och hade i uppdrag att göra en översyn av bestämmelsen och anslutande lagstiftning i syfte att få till stånd en mer effektiv brottsbekämpning och även att stärka barnets ställning vid brott. I uppdraget ingick bland annat att undersöka möjligheten att införa en bestämd 18 års gräns eller att på något annat sätt utvidga skyddet för individer under 18 år och utredningen resulterade i en SOU år 2007 – ”Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi.”⁵ Straffbestämmelsens tillämplighetsområde utvidgades genom de nya

¹ Brå rapport 2007:11 s. 7.

² Prop. 1978/79:179, s. 9.

³ Prop. 2009/10:70, s. 20.

⁴ SOU 2007:54, s. 205-206.

⁵ SOU 2007:54, s. 387 f.

reglerna som trädde i kraft i två omgångar, den 1 juni 2010 samt vid årsskiftet 2010/2011.⁶

1.2 Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med denna framställning är att granska och redogöra för barndefinitionens lydelse före och efter revisionen år 2010 samt klargöra vilka problem barndefinitionen medförde innan ändringen och om rättsläget efter ändringen kan tänkas vara problemfri eller inte. Då definitionen av barn saknade en bestämd 18-årsgräns gjordes en översyn av det straffbara området och man konstaterade att de barn som inte omfattades av lagens tillämplighetsområde inte heller skyddas av annan lagstiftning. Vidare är syftet att belysa och lyfta fram de skälen för och emot en bestämd åldersgräns som föranledde ändringen av definitionen av barnpornografi.

1.3 Metod och material

För denna framställning har rättsdogmatisk metod tillämpats vilket innebär att jag har analyserat gällande rätt genom att studera berörda rättskällor inom området. Jag har i huvudsak undersökt svensk lagtext, förarbeten och praxis. Jag har dock i begränsad omfattning använt mig av doktrin på området på grund av att aktuell information för mitt syfte med arbetet mest uttömmande berörs i aktuella rättskällor. Visst material har hämtats från organisationen Rädda Barnen. Syftet med uppsatsen är att utreda på vilket sätt barndefinitionen har ändrats för att tillgodose behovet av att skydda alla barn under 18 år.

Eftersom regleringen är relativt ny har ändringen inte resulterat i någon praxis ännu och analysen sker därför ur ett teoretiskt perspektiv.

1.4 Avgränsning

Fokus på detta arbete kommer att ligga på barndefinitionens utveckling fram till 2010 års reform, dess syfte och de områden som är relevanta för framställningen. Jag kommer inte att redogöra för de övriga ändringarna av brottsbalken, omfattningen av kriminaliseringen eller vad som föranledde dessa ändringar. I denna framställning kommer jag endast att beröra det område som är relevant för denna uppsats, nämligen barndefinitionen och angränsande relevanta områden.

⁶ Prop. 2009/10:70, s. 22, SFS 2010:399 vilken trädde ikraft den 1 juli 2010 och SFS 2010:1357 vilken trädde i kraft den 1 januari 2011.

2 Definitionen av barnpornografi

2.1 En historisk bakgrund till kriminaliseringen av barnpornografi

Brottet barnpornografi är enligt gällande rätt placerat i brottsbalkens 16 kap. om brott mot allmän ordning eftersom brottet anses systematiskt sett inte vara ett sexualbrott i lagens mening, då det tar sikte på förfaranden utöver själva sexualbrottet.⁷ och regleringen av barnpornografi har varit föremål för debatt sedan kriminaliseringen infördes. Fotografiska avbildningar i form av barnpornografi har funnits nästan lika länge som fotografiet och kan härledas hundratals år bakåt i tiden.⁸ Den svenskfödde fotografen Oscar Gustav Rejlander (1813-1875) avbildade som exempel nakna och halvnakna unga flickor. Polisen i Storbritannien ska år 1874 ha beslagtagit 130 000 barnpornografiska bilder vid ett tillslag i London. Många europeiska länder avskaffade censuren av pornografi som ett resultat av den sexuella liberalismen på 1960-talet och 70- talet. Som en följd av detta avskaffade Danmark 1969 all pornograficensur och Sverige följde efter år 1972. Undantag för barnpornografi gjordes inte. De första barnpornografiska filmerna producerades i Danmark vid denna tidpunkt och såldes under namnet "Lolita". Tidskrifter under namnen "Bambina sex" och "Lolita sex" började också utkomma vid denna tid. Bilder i tidskrifter som visade övergrepp på pojkar förekom också. Barnpornografiskt material började säljas öppet under 1970- talet och detta väckte starka reaktioner i samhället vilket ledde till att frågan om ett förbud mot barnpornografi aktualiserades.⁹

Yttrandefrihetsutredningen (YFU) fick i uppdrag att överväga en försiktig utvidgning av det straffbara området,¹⁰ vilket resulterade i att regeringen år 1979 lade fram ett förslag om kriminalisering av viss befattning med pornografiska bilder av barn. Bestämmelsen uppgavs syfta till att skydda unga människor vilkas könsutvecklingsprocess inte är avslutad men det uppställdes ingen åldersgräns för dessa unga individer. Istället motiverades detta med att det skulle leda till barnets identitet skulle behöva utredas, vilket i sin tur skulle kunna leda till ytterligare kränkning av barnets integritet. Att framställa barnpornografisk bild i spridningssyfte och med syfte att sprida sådan bild, kriminaliserades den 1 januari 1980.¹¹ Som motiv lades tyngdpunkten på den integritetsskada som kan uppkomma när barn medverkar vid skapandet av ett pornografiskt verk, vilket räckte som skäl för ett förbud. Barn ansågs normalt inte kunna bedöma innebörden och

⁷ Prop. 2009/10:70, s. 51.

⁸ Svedin, C-G och Back, C. (1996) s. 11.

⁹ SOU 2004:71, s. 89.

¹⁰ Ds Ju 1978:8.

¹¹ Prop. 1978/79:179, s. 8.

konsekvenserna av att medverka till pornografiskt material därtill de skadeverkningar som kan drabba dessa barns syn på sexualiteten. Man anförde vidare som motiv för förbudet att framställning och spridning av barnpornografiska verk utgör en kränkning av barn i allmänhet.¹² Samtidigt som lagen trädde i kraft infördes även en inskränkning av den allmänna tryckfriheten i 7 kap. 4 § 12 punkten TF för att även komma att omfatta fall då gärningen begås genom skrift som omfattas av TF.¹³ Den 1 juli 1993 höjdes maxstraffet för barnpornografibrott från sex månader till två års fängelse, vilket motsvarade straffet för olaga våldsskildringar. Detta innebar även att preskriptionstiden förlängdes vilket ansågs kunna ge ökade möjligheter till ingripanden.¹⁴

Med anledning av de uppmärksammade s.k. Huddinge- och Norrköpingsfallen i början av 1990-talet, startades en het debatt om innehav av barnpornografi och sexuella övergrepp mot barn av frivilligorganisationer och debattörer. I det första fallet väcktes åtal mot tre personer som senare dömdes för barnpornografibrott. I det senare fallet var det totalt 48 personer av vilka 35 misstänktes för barnpornografibrott, 11 åtalades och två dömdes för brott. Eftersom innehav av barnpornografi på den tiden inte utgjorde ett brott var det så få fall som ledde till en fällande dom. Spridarna påstod att de hade spridit materialet i syfte att dela sitt intresse med andra likasinnade och därför betraktades inte spridningen som ”yrkesmässig”. Förfarandet var i och med detta inte att betraktas som brottslig.¹⁵ Den dittills mest omfattade kartläggningen av barnpornografibrott gjordes av barnpornografiutredningen som tillsattes år 1994. Utredningens uppdrag gick bland annat ut på att komma med förslag på hur och med vilka medel man bäst kunde bekämpa barnpornografi samt att undersöka om det fanns möjlighet att införa en åldersgräns i bestämmelsen om barnpornografibrott. Som ett resultat av detta lämnade utredningen sitt betänkande år 1997 (SOU 1997:29).¹⁶

Utredningen föreslog att innehav av barnpornografi skulle kriminaliseras¹⁷ vilket delvis resulterade i en förändring år 1999 då det straffbelagda området vad gäller all befattning med barnpornografi utökades i takt med att den föreslagna kriminaliseringen av innehav genomfördes.¹⁸ Som motivering anfördes att själva innehavet av en barnpornografisk bild var dels en kränkning av det avbildade barnet ensamt men även av barn i allmänhet. En viktig aspekt var dessutom att det fanns en risk för att barnpornografi kunde komma att användas för att få barn att medverka till sexuella handlingar. Det anfördes vidare att en kriminalisering torde minska efterfrågan på

¹² Prop. 1978/79:179, s. 8.

¹³ Prop. 1978/79:179; rskr. 1978/79:317; rskr. 1979/80:2.

¹⁴ Prop. 1997/98:43, s. 56.

¹⁵ SOU 2004:71, s. 90.

¹⁶ SOU 2004:71, s. 90-91.

¹⁷ SOU 1997:29, s. 59 ff, prop. 1997/98:43, s. 63.

¹⁸ Prop. 1997/98:43, s. 62, 63, 78f. På initiativ av konstitutionsutskottet togs frågan redan upp om kriminalisering av innehav i och med den vilande grundlagsändring som riksdagen antog 1994.

barnpornografi och därmed även motverka sexuella övergrepp mot barn.¹⁹ Man flyttade samtidigt ut barnpornografibrottet från TF:s och YGL:s tillämpningsområde, detta för att göra utvidgningen av det straffbara området utförbart och för att göra det möjligt att ingripa mot innehav av barnpornografiska skildringar. Eftersom det ansågs att barnpornografi oftast förekommer i videofilmer men även i viss utsträckning i tryckta bilder, d.v.s. i grundlagsskyddade medier, ville man förhindra att en konflikt uppkom mellan intresset att skydda barnet mot kränkningar kontra intresset av att behålla grundlagarna intakta.²⁰ En definition av barn infördes i bestämmelsen om barnpornografi och utvidgades till att avse även, i vissa fall, de individer som har fullbordat sin pubertetsutveckling men som inte har fyllt 18 år, om detta framgår av bilden och omständigheterna kring den.²¹ Barnpornografibrottet upphörde i och med detta att vara ett tryck- och yttrandefrihetsbrott.²²

Antalet polisanmälningar om barnpornografibrott har ökat avsevärt sedan 1999 års reform i takt med att informationstekniken utvecklats på sådant sätt att barnpornografiskt material blivit enklare att ta del av. 2005 års barnpornografiutredning²³ hade därför i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna om barnpornografibrott och tillhörande lagstiftning med syfte att komma fram till ett effektivare sätt att bekämpa barnpornografibrott. År 2007 överlämnade utredningen sitt betänkande *Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi*, SOU 2007:54.²⁴ Den 3 december 2009 överlämnade regeringen sin proposition²⁵ till riksdagen vilken syftar till att åstadkomma en effektivare bekämpning av barnpornografibrott genom förslag på ändringar i BrB.²⁶

2.2 Barnpornografibrottets placering i brottsbalken

Man kriminaliserade viss befattning med pornografiska bilder av barn den 1 januari 1980 och det ansågs då lämpligt att placera den nya bestämmelsen bland brotten mot allmän ordning i 16 kap. BrB. Frågan om barnpornografibrottet istället borde placeras bland sexualbrotten i 6 kap. BrB var uppe för diskussion i samband med att det straffbara området utökades år 1999. Som skäl mot att flytta på bestämmelsen anfördes att barnpornografibrottet systematiskt sett inte ansågs vara ett sexualbrott i brottsbalkens mening eftersom att barnpornografibrottet tar sikte på själva förfarandet utöver det sexuella övergreppet. Man kan förklara detta med att en och samma person begår sexualbrottet, också filmar övergreppet och därefter sprider materialet till andra personer. Själva handlingen,

¹⁹ Prop. 1997/98:43, s. 77f.

²⁰ Prop. 1997/98:43, s. 64f. och 163.

²¹ SOU 2007:54, s. 75.

²² Prop. 1997/98:43, s. 64f. och 163.

²³ Ju 2005:07.

²⁴ Prop. 2009/10:70, s. 15.n.

²⁵ Prop. 2009/10:70.

²⁶ Prop. 2009/10:70, s. 1.

spridningen, faller på så sätt utanför ramen för själva sexualbrottet. Dessutom omfattar barnpornografibrottet ett mycket bredare område än bara skildringar av sexualbrott och det kan alltså omfatta bilder som getts en sexuell innebörd utan att den avbildade situationen motsvarar en brottsbeskrivning i 6 kap. BrB. Barnpornografibrottet har dubbla skyddsobjekt och syftar inte bara till att skydda det avbildade barnet från att kränkas, utan också barn i allmänhet.²⁷

2.3 Pornografisk bild

Bestämmelsen om barnpornografibrott omfattar endast befattning med bilder. Det kan röra sig om bilder i tryckta skrifter, fotografiska bilder och även bilder i film eller videogram eller bilder som görs tillgängliga genom Internet.²⁸ Det framgår av förarbetena att även digitala bilder omfattas av bestämmelsen.²⁹ En bild anses vara pornografisk när den på ett utmanade sätt skildrar ett sexuellt beteende, utan att ha några vetenskapliga eller konstnärliga värden. Även bilder på barn som förekommer med en eller flera vuxna personer som utför sexuella handlingar omfattas av bestämmelsen. Också bilder som visar ett barn som framställs på ett sätt som är ägnat att väcka sexuella känslor hos vuxna utan att det avbildade barnet kan sägas ha deltagit i den sexuella handlingen vid avbildningen, kan omfattas av bestämmelsen. En bild av ett barn skall enligt vanligt språkbruk och allmänna värderingar uppfattas som pornografisk för att vara straffbar. Verklighetstroga artificiella bilder kan skapas genom dagens olika tekniker och för straffansvar krävs inte att bilden föreställer ett verkligt barn. Det är inte straffbart att teckna, måla eller på annat hantverksmässigt sätt tillverka en sådan bild, under förutsättning att bilden inte är avsedd att spridas, upplåtas, överlåtas, förvisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra.³⁰

2.4 Pubertetsutvecklingen

Könsmognad är den medicinska termen för ordet pubertet dvs. de inre och yttre kroppsliga förändringar som leder till könsmognad. Puberteten sträcker sig från tiden de första kroppsliga förändringarna börjar utveckla sig och fram tills att pojken eller flickan biologiskt sett är redo för fortplantning. Den första menstruationen är ett tydligt tecken för flickor medan det för pojkar inte finns lika tydliga tecken på könsmognad. Förekomsten av spermier i urin eller att pojken har börjat ha nattliga ejakulationer kan vara tecken på könsmognad. Vanligtvis börjar puberteten mellan 9 och 13 års ålder hos flickor och mellan 10 och 14-15 års ålder hos pojkar. Puberteten delas in i 5 stadier för att en bestämning av den påbörjade pubertetsutvecklingen hos individen ska kunna göras. Stadium 1 innebär ännu icke påbörjad pubertetsutveckling och stadium 5 motsvarar vuxen pubertetsutveckling. Pubertetsförändringarna sker i praktiskt taget samma

²⁷ SOU 2007:54, s. 76.

²⁸ SOU 2007:54, s. 76; Prop. 2009/10:70 s. 16.

²⁹ Wong Christoffer: *Innehav av barnpornograf*, JFT 1998–99:3 s. 596.

³⁰ SOU 2007:54, s. 77.

ordning för alla men de stora skillnaderna ligger i startpunkten. Arv och miljö har betydelse för när pubertetsutvecklingen startar. Man kan titta på när föräldrarnas pubertet startade för att få en vink om när barnets pubertet kan tänkas börja. Övervikt och psykosocial stress kan göra så att puberteten kan komma tidigare medan ätstörningar och intensiv idrottsträning kan leda till en försenad pubertetsutveckling. Detta innebär att den fysiska utvecklingen påverkas av flera sociala och psykologiska faktorer. Ibland så stämmer de förväntningar som man har på ungdomar som är tidigt eller sent utvecklade inte med dessas ålder eller med vad som förväntas av andra jämnåriga. Detta kan förklaras med att en tonåring som fysiskt sett befinner sig i början av puberteten mycket väl kan vara psykologiskt mogen att möta en del av de förväntningar och ansvar som hör till vuxenlivet medan en fysiskt tidigt utvecklad tonåring inte alls är mogen. Att bestämma en individs ålder vars pubertetsutveckling är avslutad är svår att göra. Den biologiska mognaden motsvarar inte alltid den kronologiska åldern. Tillexempel är detta fallet hos barn med tidig pubertet där pubertetsutvecklingen kanske avslutades vid en relativt tidig ålder. Och på motsvarande vis sker pubertetsutvecklingen först vid en högre ålder än vad som är normalt.³¹

2.5 Offren

Allt från små barn som fotograferats för pornografiska ändamål utan att veta om det till tonåringar som tvingas sälja sexuella tjänster kan vara offer för sexuell exploatering. De fysiska, psykiskosociala konsekvenserna av att ha varit utsatt för sexuell exploatering varierar beroende på faktorer som relation till förövaren, typen av exploatering och barnets ålder. Handel med barnpornografiskt material har nära kopplingar till sexuella övergrepp på barn och förövarna varierar från för barnet okända personer till personer i barnets familj eller bekanta på annat sätt.³² Internets expansion sedan mitten av 1990-talet har dock skapat en ny och i det närmaste helt oöversedd kontaktyta mellan barn och vuxna.³³

2.6 Barnpornografi och Internet

Sedan Internets expansion i mitten av 1990 talet har allt fler barn och ungdomar börjat använda Internet för att kommunicera och den anonymitet som Internet tillhandahåller har ansetts skapa stora möjligheter för vuxna att utveckla relationer med barn för sexuella ändamål. Internets roll som kontaktverktyg för vuxna som vill utnyttja barn för sexuella syften, har skapat en växande oro.³⁴ Enligt forskning från University College Cork, Irland, COPINE-projektet, finns det mycket som tyder på att efterfrågan av barnpornografi har ökat under senare år i takt med att även spridningen och produktionen av barnpornografiskt material på Internet har ökat avsevärt.

³¹ SOU 2007:54, s. 78-80

³² SOU 2007:54, s. 117.

³³ Brå rapport 2007:11 s. 7.

³⁴ Brå rapport 2007:11 s. 11.

Det förekommande materialet på Internet var år 2003 huvudsakligen av hög kvalitet och syftade till att visa upp ”nya” barn och dessutom förekom bilder av småbarn och spädbarn i stor utsträckning. Forskningen visar att materialet på Internet har gått från att bestå av inskannade bilder till att utgöra bilder av hög kvalitet som i allt större utsträckning skildrar grövre bilder av sexuella övergrepp av barn. Mycket av det barnpornografiska materialet på Internet är gratis och framställningen och spridningen av materialet omsätter ofantligt stora summor pengar vilket leder till att intresset och efterfrågan konstant ökar med tiden.³⁵ Materialet sprids inte bara genom de vanliga kommersiella sidorna utan även via fildelningsprogram. Det finns även särskilda webbsidor med information och råd för att underlätta befattningen med barnpornografiskt material. Det kan röra sig om hjälp med distribution av material eller hur man laddar ned och avkodar pornografiskt material eller hur man förblir anonym på nätet. Det är mycket vanligt att förövare använder sig av koder och krypterat material för att motverka att andra ska kunna ta del av det barnpornografiska materialet. Att dela upp en barnpornografisk bild och lagra bitarna på olika webbsidor på nätet är vanligt förekommande. När sedan den valda biten laddas ner samlar ”huvudsidan” ihop alla de relevanta bitarna från respektive webbsidor. På så sätt skyddas bilden och skulle ”huvudsidan” avslöjas och släckas ned finns bitarna av den ursprungliga bilden kvar.³⁶

³⁵ SOU 2007:54, s. 80.

³⁶ SOU 2007:54, s. 88.

3 Barndefinitionens utveckling i takt med kriminaliseringens framväxt

3.1 Kriminalisering av skildring och spridning den 1 januari 1980

Pornografin avkriminaliserades i Sverige i början av 1970 talet och tanken var att endast nödvändiga inskränkningar skulle få göras i yttrandefriheten och det skulle vara upp till var och en att fritt välja vilka framställningar man ville ta del av. I samband med detta förbjöds vissa former av oönskad spridning och exponering av pornografiska bilder genom införandet av bestämmelsen *otillåtet förfarande med pornografisk bild*. Avsikten med bestämmelsen var att hindra att personer mot sin önskan kom i kontakt med sådana skildringar.

Eftersom den ökande förekomsten av barn i pornografiska sammanhang väckte starka reaktioner i samhället eskalerade debatten i riksdagen om ett förbud mot barnpornografi. Frågan aktualiserades 1978 genom att den togs med i det direktiv som gavs till Yttrandefrihetsutredningen³⁷ som hade i uppgift att noggrant undersöka det straffbelagda området vad gäller pornografi och våldsframställningar i allmänhet. I det delbetänkande³⁸ som utredningen presenterade, som också låg till grund för propositionen, föreslogs ett förbud mot framställning och spridning av barnpornografi. Som motivering angavs att själva avbildandet av barn i syfte att skapa barnpornografiskt material, utgör en allvarlig kränkning av barnets integritet samt att kränkningen omfattade, förutom det avbildade barnet, även barn i allmänhet. Regeringen vidmakthöll utredningens uppfattning och framförde ytterligare aspekter på hur den integritetsskada som kan uppkomma kan komma att påverka dessa barns syn på sexualiteten.

Den föreslagna kriminaliseringen innebar en begränsning av den grundlagsfästa yttrandefriheten och sådana skäl för begränsningar ansågs föreligga utan några större förklaringar. Utredningen konstaterade även att brottsbalkens bestämmelser om *otukt med barn* och *otuktigt beteende* till viss del sätter en spärr för framställning av barnpornografi men att det trots detta var möjligt att framställa barnpornografiskt material³⁹ och ändå inte komma i konflikt med dessa bestämmelser, detta eftersom det vid den tidpunkten överhuvudtaget inte var straffbart att framställa pornografiska

³⁷ Prop. 1978/79:179, s. 17, I juni 1977 tillkallades en kommitté som hade i uppdrag att förstärka det konstitutionella skyddet för yttrandefriheten genom en ny grundlagsreglering.

³⁸ Ds Ju 1978:8.

³⁹ Prop. 1978/79:179, s. 26.

bilder av barn och därför ansågs det föreligga ytterligare skäl för genomförande av Yttrandefrihetsutredningens förslag. Eftersom frågan krävde en grundlagsändring var det viktigt att riksdagsbeslut kunde presenteras samma valperiod.⁴⁰

År 1979 lade regeringen fram ett förslag om kriminalisering av viss befattning med pornografiska bilder av barn.⁴¹ Man kriminaliserade att i spridningssyfte framställa barnpornografisk bild och att sprida sådan bild och ändringarna i BrB och TF trädde i kraft den 1 januari 1980 och resulterade i följande paragraf;

”Den som skildrar barn i pornografisk bild med uppsåt att bilden sprids eller som sprider sådan bild av barn döms om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig, för barnpornografibrott till böter eller fängelse i högst två år.”⁴²

Barnpornografibrottet blev i och med detta ett straffrättsligt begrepp i Sverige. Då bilder kunde publiceras i tryckta skrifter krävdes en grundlagsändring i TF, vilket tog två riksmöten och ändringen trädde i kraft 1992.⁴³

3.1.1 Barndefinitionen

I bestämmelsen fanns ingen uttrycklig definition av barn men med barn avsågs enligt förarbetena till bestämmelsen, en person vars pubertetsutveckling inte var färdig. Det uppställdes ingen bestämd åldersgräns i straffbestämmelsen om barnpornografibrott för att avgöra vilka barn som omfattades. Det ansågs inte lämpligt att ange en bestämd åldersgräns i och med att den fysiska och den psykiska mognaden är olika från individ till individ och gränsdragningen skulle inte ligga vid en viss ålder utan vid den fysiska utvecklingen. Vidare ansågs att en bestämd åldersgräns skulle leda till att barnets identitet måste fastställas, som i sin tur skulle innebära en ytterligare kränkning av barnets integritet. Bilden skulle istället tala om ifall det rörde sig om ett barn, d.v.s. den fysiska mognaden skulle ligga till grund för bedömningen. Som ett resultat av detta kom barn som var fysiskt utvecklade men ännu inte psykiskt att falla utanför skyddet. Det fanns inte någon vägledande definition av begreppet barn och frågan ifall en persons pubertetsutveckling ansågs avslutad avgjordes av sakkunniga inom området enligt internationella rådande medicinska bedömningsgrunder.⁴⁴

I samband med Sveriges godkännande av FN:s barnkonvention 1990 väcktes frågan om barnpornografibrottet även skulle omfatta unga personer under 18 år, vars könsrodnadsprocess är avslutad. Remissinstanserna kom dock fram till att skillnaderna mellan konventionens tolkning av barn och straffbestämmelsen om barnpornografi inte borde överdrivas eftersom att

⁴⁰ SOU 2007:54 s. 73, Ds Ju 1978:8, s. 6, 11, 15, 21, prop. 1997/98:43, s. 55-56.

⁴¹ SOU 2004:71, s. 89.

⁴² Prop. 1978/79:179, s. 55.

⁴³ Prop. 1978/79:179, s. 26, prop. 1997/98:43, s. 55.

⁴⁴ Prop. 1978/79: 179, s. 9, 47, 82, Prop 1997/98:43, s. 82.

det var samma åldersgrupper avsågs. Vidare ansågs att konventionen inte uppställer några krav på lagstiftning av frågan och att i händelse av sådana situationer torde dessa motverkas genom insatser på det sociala planet, varför ingen ändring vidtogs.⁴⁵

FN-kommittén för övervakning av barnets rättigheter uttryckte år 1993, samtidigt som justitiedepartementet presenterade sitt förslag, sin oro över att begreppet sexuell mognad inte var definierad i svensk rätt vilket torde vara en brist i det skydd som tillfaller alla barn. Som svar på en lösning, presenterades i justitiedepartementets promemoria, en utvidgning av bestämmelsen om sexuellt ofredande på så sätt att det skulle vara straffbart att även förmå barn mellan 15 och 18 år genom tvång, förledande eller annan otillbörlig påverkan⁴⁶ att medverka till framställning av pornografiska alster eller sexuell posering.⁴⁷ Den nya bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 1995.⁴⁸ Det framhölls i promemorian att syftet med en eventuell formell 18 årsgräns i bestämmelsen om barnpornografibrott var att öka skyddet för barn mot att bli utsatta för sexuell exploatering men att själva införandet ändå inte skulle innebära en förstärkning av detta skydd. Speciellt gällde detta vid prövningen av straffbarheten i utländskt producerat material där barnen på bilderna inte kan identifieras. Därigenom ansågs FN-kommitténs krav tillfredsställda utan att bestämmelsen om barnpornografibrott behövde ändras. Regeringen konstaterade även att det kunde finnas skäl att införa en eventuell åldersgräns men att detta skulle kräva grundlagsändring och visade därför frågan vidare.⁴⁹

En diskussion i riksdagen om ett införande av en fixerad 18 års gräns väcktes i samband med att konstitutionsutskottet år 1994 tog upp frågan om kriminalisering av innehav av barnpornografi. Den ändring som företogs i bestämmelsen om sexuellt ofredande innebär att nästan alla pornografiska framställningar av personer under 18 år omfattas av ändringen, innebärande att även för tidigt pubertetsutvecklade personer omfattas av skyddet och regeringen ställde sig frågande till om det utöver detta finns skäl för införande av en särskild åldersgräns i straffbestämmelsen. Enligt barnkonventionen anses varje person under 18 år vara barn, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet. Behovet av att så långt som möjligt anpassa lagstiftningen till de krav barnkonventionen uppställer är ett av regeringens huvudargument. Barnkonventionen förpliktigar inte Sverige att införa en fixerad ålders gräns utan talar istället om att man ska förhindra att barn utnyttjas i pornografiska sammanhang och det är just det kravet som anses uppfyllt i och med ändringen av stadgandet om sexuellt ofredande den 1 januari 1995. Regeringen ansåg i och med detta att svensk lagstiftning redan uppfyller barnkonventionens uppställda krav när det gäller att förhindra att den som är under 18 år utnyttjas. Det kan

⁴⁵ Prop. 1989/90:107, s. 78, Ds. 1993:80, s. 5, prop. 1997/98:43, s. 82.

⁴⁶ Ds 1993:80, s. 58.

⁴⁷ Prop. 1994/95 s. 20, 33, prop. 1997/98:43, s. 82.

⁴⁸ Prop. 1997/98:43, s. 82.

⁴⁹ Prop. 1997/98:43, s. 82-83. Frågan skulle tas upp av den då tilltänkta 1995 års barnpornografiutredning.

hävdas att definitionen av barn i konventionen bör sätta sin prägel på de regler som gäller i svensk lagstiftning som omfattar personer under 18 år och att de regler som är avsedda att skydda barn därför bör innehålla en definition som överensstämmer med konventionens krav, något som inte går att utläsa ur konventionen som sådan. Regeringen konstaterade att det inte kan anses motiverat att införa en fixerad åldersgräns enbart med hänvisning till FN:s barnkonvention utan att det skulle krävas andra tyngre skäl för ett införande av en åldersgräns.⁵⁰

3.2 Fast åldersgräns och barndefinitionen 1999

Det straffbelagda området vad gäller all befattning med barnpornografi utvidgades från och med år 1999 års reform och man flyttade samtidigt ut barnpornografibrottet från YGL:s och TF:s tillämplighetsområden. Samtidigt trädde följande paragraf i kraft;

”Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild
 2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan
 3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn
 4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan eller liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder eller
 5. innehar en sådan bild av barn
- döms för barnpornografibrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaktamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt skall dömas för grovt barnpornografibrott till fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.

Förbuden mot skildring och innehav gäller inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild som avses i första stycket, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra. Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.”⁵¹

Riksdagen antog våren 1994 på initiativ av konstitutionsutskottet en vilande grundlagsändring som innebar att gärningsformen innehav av

⁵⁰ Prop. 1997/98:43, s. 83-84.

⁵¹ SFS 1998:1444.

barnpornografi skulle straffbeläggas i svensk rätt den 1 januari 1999 och regeringen tillsatte därför en kommitté som fick namnet 1995 års barnpornografiutredning. Utredningen hade som huvuduppgift att utreda hur och på vilket sätt barnpornografi bäst kunde bekämpas. Utredningen skulle även undersöka om en fiktiv 18 års gräns kunde tas in i bestämmelsen om barnpornografi. I det betänkande⁵² som utredningen presenterade framhölls att möjligheterna att införa en bestämd 18-årsgräns var relativt små samt att om det vid händelse ändå intogs i straffbestämmelsen så skulle ingen egentlig skillnad av det straffbara området uppnås med införandet. Utredningen konstaterade dock trots flera framhävda nackdelar att det finns anledning att uppställa en bestämd 18 års gräns och det därför skulle anges att med barn avses en person som är under 18 år eller en person vars pubertetsutveckling inte är avslutad. Detta betänkande utgjorde delvis underlaget för 1999 års barnpornografireform men i den proposition⁵³ som lades fram för riksdagen föreslogs ingen bestämd åldersgräns utan istället föreslogs en definition av barn, att med barn avses en person som inte har avslutat sin pubertetsutveckling eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år. De skäl som redogjordes för i propositionen för att inte införa en bestämd åldersgräns var dels att en sådan gräns skulle komma i konflikt med legalitetsprincipen och dels skulle den inte heller på ett effektivt sätt kunna upprätthållas, vilket övervägde fördelarna. Eftersom inte heller barnkonventionen anses kräva att Sverige inför en bestämd åldersgräns kunde tidigare bedömning inför Sveriges godkännande av konventionen år 1990 upprätthållas.⁵⁴

Ett skäl för ett införande av en bestämd åldersgräns var att även unga människor vars pubertetsutveckling är avslutad men som ändå befinner sig i utvecklingsprocessen skulle komma att omfattas av bestämmelsens skydd men den omständigheten att av bilden bedöma om personen är under 18 år i de fall personen är fullt pubertetsutvecklat, ansågs inte vara möjligt utan att en identifiering av barnet görs. Dessutom måste tidpunkten för när bilden togs säkerställas för att klargöra om personen på bilden hunnit uppnå aktuell åldersnivå mellan den tidpunkten och brottsutredningen. Man ansåg vidare att identifieringen innebar en integritetskränkning av barnet samt att många av dessa framställningar är av utländsk härkomst, vilket försvårar utredningsarbetet avsevärt. Vidare skulle, trots de ovan problem som redovisats, krävas att gärningsmannens uppsåt gällande barnets ålder bevisas för en fällande dom och ansågs utgöra ytterligare en svårighet. Det faktum att det ansågs finnas fall där gärningsmannen var medveten om det avbildade barnets ålder motiverade trots allt ett införande av en bestämd åldersgräns. En viktig fråga som även togs upp av utredningen var om det är straffvärt att kriminalisera befattning med bilder på fullt pubertetsutvecklade personer och en person som har avslutat sin pubertetsutveckling kan likväl vara över 18 år som under.⁵⁵ Vidare konstaterade regeringen vikten av att

⁵² SOU 1997:29.

⁵³ Prop. 1997/98:43.

⁵⁴ Prop. 2009/10:70 s. 19-20.

⁵⁵ Prop. 1997/98:43, s. 84-86, Prop. 2009/10:70 s. 19-20.

motverka spridning av bilder som i och för sig är helt lagliga men ”där det ändå rör sig om personer som klart inte har nått den mognadspunkt där de fullt ut kan överblicka de långsiktiga konsekvenserna av sina handlingar” och att spridaren eller den som har framställt dessa bilder även insett att så är fallet.

En definition av barn infördes i paragrafen om barnpornografibrott för att definiera begreppet barn i sådana fall där det redan av bilden eller i kombination med omständigheter kring bilden går att utläsa att personen var under 18 år vid avbildningstillfället. Man uppnådde på så vis att även fullt pubertetsutvecklade personer under 18 år omfattades av straffbestämmelsen men bara i de fall det stod klart att så var fallet utan vidare efterforskningar och samtidigt undkom man en åldersgräns i formell mening.⁵⁶ nämligen att med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.⁵⁷

⁵⁶ Prop. 1997/98:43, s. 84-87.

⁵⁷ Prop. 1997/98:43, s. 86.

4 Internationella konventioner och EU-rätt

4.1 FN:s konvention om barnets rättigheter

Sverige ratificerade FN:s konvention om barnens rättigheter, barnkonventionen den 21 juni 1990 och genom ratificeringen har Sverige iklätt sig en internationell folkrättslig förpliktelse att följa konventionens alla bestämmelser. Konventionen sätter barns behov i centrum och innehåller olika typer av rättigheter som är lika viktiga. Barnkonventionen riktar in sig på den enskilda individen, på barnets bästa och tar särskild hänsyn till barnets utsatthet och sårbarhet, vilket bland annat kommer till uttryck i de rättigheter som syftar till att ge barnet ett skydd mot utnyttjande och övergrepp.⁵⁸ Konventionen innehåller fyra grundläggande principer, vilka skall vara styrande för tolkningen av övriga artiklar men som också har en självständig betydelse.⁵⁹

Den första principen, principen om *icke-diskriminering* i artikel 2, föreskriver ett diskrimineringsförbud, att rättigheterna gäller alla barn, utan diskriminering. Diskriminering får inte förekomma på grund av barnets eller dess föräldrars ras, kön, etniskt ursprung, handikapp eller liknande. Vidare gäller att barn inte får diskrimineras i förhållande till andra barn eller i förhållande till vuxna. I artikel 3 återfinns den andra principen, *principen om barnets bästa*. Principen är en annan av konventionens grundpelare som föreskriver att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Principen om barnets bästa kan härledas ur två fundamentala tankar som båda satt spår i Konventionen. Den ena tanken är att barn är sårbara och behöver stöd och skydd och den andra betonar barnperspektivet.

Den tredje principen, *rätten till liv och utveckling*, är en grundläggande rättighet som återfinns i artikel 6. Artikel 6 skall läsas tillsammans med artikel 37 som stadgar ett direkt förbud mot dödsstraff, och artikeln ger barn ett skydd mot att bli dödade. Artikel 6 går emellertid längre än rätten till liv genom att i andra punkten betona barns rätt till överlevnad och utveckling i vidare mening. Den sista principen, *rätten att uttrycka sina åsikter*, artikel 12, i alla frågor som rör barnet är ett budskap om att barns åsikter skall respekteras. Artikel 12 innehåller också en utvecklingsaspekt, ”*barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad*” Barns och ungdomars deltagande i frågor som rör dem själva betonas alltså särskilt i artikel 12.⁶⁰

⁵⁸ Prop. 1997/98:182, s. 8-9.

⁵⁹ Ds 2004:56, s. 23.

⁶⁰ SOU 1997:116, s. 50-51.

Barnkonventionen innehåller ett antal bestämmelser som är särskilt tillämpliga när det gäller att förhindra att flickor och pojkar utsätts för bl.a. handel, utnyttjas i prostitution eller pornografi. Enligt artikel 34 skall barnet skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. För detta ändamål förpliktas konventionsstaterna att skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och artikel 34 förpliktigar staterna att vidta alla lämpliga nationella och internationella åtgärder för att förhindra att barn tvingas till olagliga sexuella handlingar eller utnyttjas i pornografiska sammanhang och i pornografiskt material och varje enskild stat avgör i enlighet med den nationella rätten vilka åtgärder som bäst tillgodosyr syftet. Det har förts en diskussion kring om det bör införas en bestämmelse som tar sikte på spridning och försäljning av barnpornografi barnkonventionen men detta har dock ansetts tillgodosett genom skyddet i artikel 34.⁶¹

Hur dessa artiklar ska tolkas ges vägledning genom barnkonventionens förarbeten och uttalanden av FN:s kommitté för barnets rättigheter. Barnkommittén tillsattes enligt regeringens direktiv 1996 för att göra en bred översyn över hur svensk lagstiftning förhåller sig till konventionens regler och utmynnade i ett betänkande, SOU 1997:116.⁶²

4.1.1 Barnkonventionens barndefinition

Artikel 1

”I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet.”

I konventionens första artikel definieras vad som avses med barn. Med barn avses varje människa under 18 år, om inte barnet blivit myndigt tidigare enligt den lag som gäller i det land barnet är bosatt i. De rättigheter som stadgas i konventionen gäller alla barn upp till 18 års ålder. Långa diskussioner fördes under utarbetandet av konventionen kring definitionen av barn. Man diskuterade om det var nödvändigt att ha med en åldersgräns eller om det skulle vara tillräckligt att hänvisa till varje stats myndighetsålder. Diskussionen stannade vid 18 år och det får tolkas som så att barnet upp till 18 års ålder skall tillförsäkras de rättigheter och det skydd som konventionen ska tillhandahålla. FN-kommittén anmärkte att de stater som definierar minimiåldrar i sina respektive lagstiftningar, ska ta hänsyn till principerna om förbud mot diskriminering, barnets bästa och barnets rätt till liv och utveckling i sina bedömningar eftersom att barns kontinuerliga utveckling måste respekteras. Detta förhindrar i och för sig inte att ett barn med stigande ålder och mognad beaktas av konventionen som mer självständigt men detta skall inte ses som stridande mot definitionen.

⁶¹ SOU 1997:116, s.

45. [http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/69FFC5E85C765EBCC1257154003EAA96/\\$File/xsmall.pdf?OpenElement](http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/69FFC5E85C765EBCC1257154003EAA96/$File/xsmall.pdf?OpenElement) 2007-01-03 KL 09:41

⁶² SOU 1997:116, s. 10.

Därför hindrar detta inte att staterna har olika åldersgränser så att barn med stigande ålder kan föras in i vuxenlivet. Dock skall de särskilda skyddsreglerna som t.ex. vid sexuell exploatering, gälla fullt ut. Och med stigande ålder och mognad får barnet bestämma mer över sitt liv.⁶³ Viktigt att nämna i detta sammanhang är att konventionen värnar om barn- och ungdomstiden och konventionen ger vidare uttryck för att barndomen i sig är värdefull. Konventionen grundar sig på fyra huvudprinciper som ska verka styrande i tolkningen av de övriga artiklarna i konventionen och de är; principen om icke-diskriminering, principen om barnets bästa, rätten till liv och utbildning samt rätten att få komma till tals och bli respekterad.⁶⁴

4.2 Rambeslutet om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi

EU antog i februari 1997 en gemensam insats om åtgärder mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn. EU uppmanades, i en handlingsplan som antogs av Europeiska rådet i Wien och i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors år 1999, till ytterligare lagstiftningsåtgärder mot sexuellt utnyttjande. År 2000 antog europeiska rådet ett beslut om bekämpning av barnpornografi på Internet som syftade till att bekämpa framställning, bearbetning, spridning och innehav av barnpornografi på Internet. Medlemsstaterna åtog sig att uppmanera användare av Internet att anmäla barnpornografi om de träffar på sådant material och att se till att de brottsbekämpande myndigheterna snabbt kan agera när de har fått information om misstänkt förekomst av barnpornografi på Internet. Medlemsstaterna ska vidare säkerställa största möjliga internationella samarbete och utbyte av information. Till följd av ovan nämnda beslut presenterade kommissionen år 2001 ett förslag till rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi. Rambeslutet antogs inom Europeiska unionen den 22 december 2003.

Rambeslutet syftar till att stärka unionens gemensamma handlingssätt och åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi.⁶⁵ I rambeslutets inledning betonas att sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi utgör allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna och av barnets grundläggande rätt till en harmonisk uppväxt och utveckling. Att barnpornografi, som är en särskilt allvarlig form av sexuellt utnyttjande av barn, ökar och sprids genom utnyttjande av ny teknik och Internet, betonas särskilt. Förutom detta betonas bland annat behovet av en gemensam strategi och gemensamma straffrättsliga regler i medlemsstaterna.⁶⁶

⁶³ SOU 1997:116, s. 54-55.

⁶⁴ Prop. 2005/06:68, s. 7. Prop. 1989/90:107, s. 29.

⁶⁵ Prop. 2003/04:12, s. 4 f.

⁶⁶ SOU 2007:54, s. 69-70.

Regeringen föreslog i proposition 2003/04:12 att Sverige skulle godkänna utkastet till EU:s rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi och frågan om godkännandet av rambeslutet behandlades av regeringen i en proposition, vilken antogs av riksdagen i december månad 2003. Det lades inte fram några förslag till lagändring i den propositionen utan regeringen bedömde att den svenska regleringen av barnpornografibrottet överensstämde med rambeslutets syfte, med undantag för straffskalan för grovt barnpornografibrott. Genom en reformerad sexualbrottslagstiftning innebärande en skärpning av straffskalan för grovt barnpornografibrott, höjdes straffskalan från fyra till sex års fängelse för grovt barnpornografibrott och lagändringen trädde i kraft den 1 april 2005. Det fördes inte någon särskild diskussion rörande definitionen av barn i propositionen men det poängterades att alla barn under 18 år och även de barn som är tidigt pubertetsutvecklade redan ges ett särskilt skydd mot produktion av barnpornografi genom dåvarande bestämmelsen i 6 kap. 7 § BrB, numera bestämmelsen om utnyttjande av barn för sexuell posering i 6 kap. 8 § BrB. Av rambeslutets artikel 1 framgår att med barn avses varje person som är yngre än 18 år. Artikel 2 i rambeslutet definierar att med barnpornografi avses pornografiskt material som avbildar dels ett verkligt barn och dels en person som ser ut att vara ett barn, som är inblandat i eller ägnar sig åt handling med tydlig sexuell innebörd, innefattande en obscen exponering av ett barns könsorgan eller blygdregion eller realistiska bilder som föreställer barn i en sådan situation. Enligt artikel 3 är varje medlemsstat skyldig att vidta de åtgärder som krävs för att straffbelägga gärningsformerna framställning av barnpornografi, distribution, spridning, överföring, utbudande eller tillhandahållande av barnpornografiskt material samt förvärv eller innehav av densamma och detta oavsett om handlingen utförts avsiktligt med hjälp av datasystem eller inte när de begåtts olagligt.⁶⁷

4.4 Konventionen om IT-relaterad brottslighet

I november 2001 antog EU:s ministerråd en konvention om IT-relaterad brottslighet som trädde i kraft den 1 juli 2004. Sverige undertecknade konventionen men har ännu inte ratificerat den eller dess tilläggsprotokoll.⁶⁸ Konventionen bereds i Justitiedepartementet för närvarande.⁶⁹ Tillkomsten av IT-konventionen skall ses mot bakgrund av de djupgående förändringarna i samhället som datoriseringen och de globala datornätverken har medfört. Man kan säga att konventionen har tre huvudsyften. Det första syftet är att åstadkomma en harmonisering av den nationella straffrätten beträffande brott som tas upp i konventionen, som till exempel barnpornografi. Vidare syftar konventionen till att få fram nationella processrättsliga bestämmelser som tillgodoser behoven av regler för att på ett effektivt sätt utreda och lagföra IT-relaterade brott och andra brott som begås med hjälp av datorer och för att ta tillvara bevisning i

⁶⁷ SOU 2007:54, s. 70, 102, Prop. 2004/05:45.

⁶⁸ Ds 2005:6 s. 15 f, 64.

⁶⁹ Prop. 2006/07:66, s. 10.

elektronisk form. Det sista syftet med konventionen är att lägga grunden för ett effektivt internationellt samarbete.⁷⁰

Frågan om Sveriges tillträde till och genomförandet i svensk rätt av IT-konventionen behandlas i Ds 2005:6 och i promemorian finns ett förslag om att Sverige skall ratificera konventionen. Förslaget motiveras av att det är viktigt att Sverige har en strafflagstiftning som ger ett tillräckligt bra skydd mot Internetrelaterad brottslighet och som dessutom ger tillfredsställande möjligheter att utreda och lagföra IT-relaterade brott. Vidare anges vikten av att Sverige aktivt deltar i det internationella samarbetet. På frågan om den svenska lagstiftningen rörande barnpornografibrott motsvarar IT-konventionens krav görs den bedömningen att de nuvarande svenska reglerna uppfyller de krav som ställs av konventionen. Dock uppfylls inte gärningsformen försök till barnpornografibrott som är att bedöma som ringa och Sverige måste för att uppfylla kraven, antingen utvidga straffansvaret till försök till ringa brott eller utnyttja möjligheten till undantag.⁷¹

I konventionen framgår att med minderårig avses alla personer under 18 års ålder men en lägre åldersgräns men inte lägre än 16 år, får dock föreskrivas. Artikel 9 i konventionen behandlar barnpornografibrott⁷² och de straffrättsliga reglerna i konventionen avser endast handlingar som begås genom datorsystem och enbart uppsåtliga brott. Barnpornografi definieras i konventionen som synbara skildringar där en person som är under 18 år eller en person som ser ut att vara minderårig, ägnar sig åt något handlande med uttrycklig sexuell innebörd, eller realistiska bilder som föreställer minderårig i en sådan situation. Medlemsstaterna kan helt eller delvis väja att avstå från kriminalisering av anskaffning och innehav av barnpornografi och ”framställningspornografi”.⁷³

⁷⁰ Ds 2005:6 s. 15 f, 64.

⁷¹ SOU 2007:54, s. 68-69.

⁷² DS 2005:6, s. 110.

⁷³ DS 2005:6, s. 70.

5 Betänkande av 2005 års barnpornografiutredning (SOU 2007:54).

5.1 Inledning

Den 25 augusti 2005 beslutade regeringen att utse en särskild utredning, som fick namnet 2005 års barnpornografiutredning, med uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna om skildring av barn i pornografisk bild och av anknytande lagstiftning. Utredningens resultat resulterade i betänkandet ”Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi”, SOU 2007:54.

Syftet med översynen var att främja en mer effektiv bekämpning av barnpornografi och att samtidigt förstärka barnens ställning vid brott. Utredningen hade bland annat i uppdrag att överväga om det är möjligt och lämpligt att införa en bestämd 18-års gräns i definitionen av barn eller att på något annat sätt utvidga skyddet för individer under 18 år.⁷⁴

5.2 Barnpornografibrottets skyddsobjekt

Att förhindra vissa gärningar som inte är acceptabla och påverka medborgarnas beteende är det yttersta syftet med en kriminalisering. Kriminalisering förutsätter att det finns ett värde eller ett samhällsintresse att skydda. Värdet och intresset som skyddas av strafflagstiftningen brukar kallas för straffbestämmelsernas skyddsintresset eller skyddsobjekt och exempel på sådan värden är liv, frihet, ära, hälsa och egendom. Viktigt att ha i åtanke är att en straffbestämmelses skyddsobjekt inte ska förväxlas med dess angrepps- eller gärningsobjekt som utpekade konkreta objekt vid brottsdefinitionen. Att skydda individen från olika typer av angrepp är det primära skyddsintresset. Barnpornografibrottet har dubbelt skyddsobjekt. Brottet syftar till att skydda både det avbildade barnet och barn i allmänhet från att kränkas och det konstaterade i samband med 1999 års reform att varje skildring av en barnpornografisk bild resulterar i en kränkning av både det aktuella barnet och barn i allmänhet. Denna kränkning kan orsakas även av andra innehavare än upphovsmannen själv, i senare led, om bilden sprids vidare. Man fruktade dessutom att barnpornografi skulle kunna utgöra ett verktyg vid sexuella övergrepp mot barn. Dessutom har utvecklingen gjort att den kränkning som barnpornografibrott orsakar, framstår som mer tydligare idag än som tidigare varit fallet och det gäller dels den kränkning barnet utsätts för och dels den kränkning brottet utgör för barn överlag. Det straffbara området för barnpornografi innefattar många skilda gärningsformer som är olika och som tidsmässigt inte alls behöver ha något

⁷⁴ SOU 2007:54, s. 1, 19.

samband över huvud taget vilket resulterar i att allt från framställning av barnpornografiska bilder till innehav av sådana bilder är kriminaliserat.⁷⁵

Gärningsformer som förvärv av barnpornografiska bilder, spridning och förevisning omfattas även vilket innebär att intresset av skydd vid varje enskild gärningsform kan med hänsyn till detta variera i styrka för det avbildade barnet som för barn i allmänhet. Spridning av barnpornografisk bild anses utgöra en mer kränkande hantering av bilden än ett rent innehav av bilden, generellt sätt. Man kan säga att intresset för skydd tunnast ut ju närmare man kommer den nedre gränsen för vad som är kriminaliserat men innebär dock inte att det inte skulle finnas intressen att skydda även vid innehav. Även att visa upp en pornografisk bild är en straffvärd kränkning av både det avbildade barnet som barn i allmänhet och på samma sätt kan det vid innehav finnas en risk för att bilden visas för någon annan. Barn i allmänhet är ett av barnpornografibrottets skyddsintresse och framställning av pornografiska bilder av barn är kränkande även för andra barn än det avbildade barnet. Barnpornografibrottet syftar självklart till, utöver det allmänna skyddsintresset, att skydda det avbildade barnet från att kränkas.

Brottet utnyttjande för sexuell posering i 6 kap. 8 § BrB har ett särskilt nära samband med barnpornografibrottet på så sätt att framställning av barnpornografisk bild i vissa fall kan straffas såväl som utnyttjande av barn för sexuell posering som barnpornografibrott, vilket inte innebär att barnpornografiska bilder alltid utgör poseringsbilder utan det som skildras i en barnpornografisk bild behöver inte utgöra ett sexualbrott i sig eller så kan det som skildras i bilden falla under en annan brottsbeskrivning i 6 kap. BrB.⁷⁶

5.3 Barndefinitionen

Det som avses med ”barn” i lagens mening är av betydelse för det skydd som straffbestämmelsen om barnpornografi tillhandahåller. Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år. Huvudregeln är alltså att pubertetsutvecklingen är avgörande och en person som inte avslutat sin pubertetsutveckling, är att betraktas som barn oavsett ålder. Bestämmelsens definition av barn i andra ledet, innehåller inte en 18 års gräns i formell mening. Istället är området för dess tillämpning begränsat genom kravet att det skall framgå av bilden och omständigheterna kring den att den avbildade individen är under 18 år.⁷⁷

I NJA 2005 s. 80 slog HD fast att en persons faktiska vetskap om att de skildrade personerna var under 18 år vid avbildningstillfället inte utgör en sådan omständighet runt bilden som kan fastställa att de avbildade personerna, enligt definitionen, är barn. För straffbarhet ska det krävas att

⁷⁵ SOU 2007:54, s. 199 – 202.

⁷⁶ SOU 2007:54, s. 201.

⁷⁷ SOU 2007:54, s. 205.

det av bilden och omständigheterna kring den, framgår att barnet faktiskt är under 18 år.⁷⁸

Före HD: s dom utgick åklagarna från det faktum, när det gällde det andra ledet i definitionen, att den omständigheten att skildraren var medveten om den avbildade personens ålder, faktiskt var en sådan omständighet kring bilden som avses i definitionen och denna tolkning ifrågasattes inte heller av domstolarna. Genom HD: s dom 2005 fastställdes att lagtexten skall tolkas som att de avbildades ålder skall bedömas efter vad som framgår av själva bilderna och hur de presenteras. Skildrarens vetskap om barnens ålder saknar här betydelse. Detta betyder alltså att straffbestämmelsen om barnpornografibrott inte omfattar pornografiska bilder av fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år, där åldern inte framgår av bilden och hur den presenteras. Och detta oavsett om barnet är 14 eller 17 år. Dessa fall omfattas alltså inte av det straffrättsliga skyddet i straffbestämmelsen i 16 kap.10 a § BrB.⁷⁹

Det krävs att en bestämd 18 års gräns införs för att även denna grupp av fullt pubertetsutvecklade barn skall omfattas av bestämmelsen om barnpornografi. Definitionen av barn måste ändras så att med barn ska avses, förutom den vars pubertetsutveckling inte är fullbordad, den som är under 18 år. Detta skulle innebära att tillämpningsområdet för straffbestämmelsen utvidgades och tillämpningen av 18 års gräns i det andra ledet skulle kräva att det pubertetsutvecklade barnet går att identifiera. För straffbarhet skulle krävas uppsåt till det avbildade barnets ålder och det kan diskuteras om det spelar någon större roll om en förövare som beblandar sig med barnpornografiskt material kan dömas för just barnpornografibrott. Om förövarens handling kan straffas enligt en annan straffbestämmelse, så skulle det kunna göras gällande att det fullt pubertetsutvecklade barnet inte också behöver skyddas genom barnpornografibrottet. Den som framställer pornografiska bilder av barn kan många gånger dömas för utnyttjande av barn för sexuell posering enligt 6 kap. 8 § BrB eller något annat sexualbrott. På så sätt kan de fullt pubertetsutvecklande barnen, i de fall åldern inte framgår av bilden, sägas ha ett visst straffrättsligt skydd mot förövaren.

Klart är att fullt pubertetsutvecklade barn förekommer i pornografiska sammanhang samt att det är möjligt att ta befattning med dessa utan att göra sig skyldig till något brott. I detta avseende kan lagstiftningen uppfattas som bristfällig och utredningens mening är att en bestämd åldersgräns införs i straffbestämmelsen om barnpornografibrott. Värt att nämna är att det i utredningens direktiv anges att dagens skydd för icke pubertetsutvecklade barn som inte kan identifieras eller som är 18 år eller äldre, skall behållas. Utredningen anser att oavsett om det införs en bestämd 18-årsgräns eller nuvarande begränsade 18-årsgräns behålls, så är huvudregeln att det är pubertetsutvecklingen i första hand som är avgörande.⁸⁰

⁷⁸ SOU 2007:54, s. 80.

⁷⁹ SOU 2007:54, s. 205-206.

⁸⁰ SOU 2007:54, s. 206-208.

5.4 Utredningens skäl för och emot en bestämd åldersgräns

Som nämnts tidigare har barnpornografibrottet dubbla skyddsobjekt och syftet med att kriminalisera ett visst beteende är att motverka förekomsten av det. Det är en allmän vidsträckt insikt att sexuella övergrepp utgör skadliga och kränkande gärningar. Barn under 15 år har redan genom sin unga ålder behov av skydd men även barn mellan 15 och 18 år har behov av ett särskilt skydd. De kan vara utsatta för påverkan, befinna sig i situationer de inte kan hantera eller stå i ett beroendeförhållande som gör att de inte kan hävda sin sexuella bestämmanderätt med tanke på deras låga ålder. Den tekniska utvecklingen såväl som brottsutvecklingen, har medfört att den kränkning av barnets integritet som pornografiska bilder orsakar, framstår som så mycket allvarligare och märkbarare i dag än för bara några år sedan och detta gäller både de barn som inte har avslutat sin pubertetsutveckling som de barn som nått full pubertetsutveckling.⁸¹

Spridningen av barnpornografiskt material har underlättats avsevärt på grund av den tekniska utvecklingen och de omständigheterna att tillgången och användningen av Internet har ökat, innebär att det barn som avbildats i pornografisk bild numera utsätts för en mycket större risk att bli igenkänd av personer i sin omgivning. De bilder som har producerats under senare tid har en tendens att innehålla grövre övergrepp mot barn än vad som tidigare varit vanligt. En orsak till detta kan vara den ökande tillgängligheten av barnpornografiska bilder och ju mer lättåtkomliga dessa bilder är, desto större blir efterfrågan efter ”nya” och grövre bilder. Barn riskerar att utsättas för allvarligare kränkningar idag än tidigare och detta beror på att barnen förekommer i situationer där övergreppen är grövre och sker i längre filmsekvenser. Kränkningarna är lika straffvärda när de gäller fullt pubertetsutvecklade barn som barn vilka inte avslutat sin pubertetsutveckling, vilket är ett skäl som talar för införandet av en bestämd åldersgräns.

En viktig fråga utredningen frågade sig var om fullt pubertetsutvecklade barn bör omfattas straffrättsligt genom barnpornografibrottet. Av intresse för denna fråga är att barns fysiska utveckling sker olika. En 17-åring behöver inte ha fullbordat sin pubertetsutveckling medan en 13-åring kan ha avslutat sin pubertetsutveckling. Pubertetsförändringen sker visserligen i samma ordning medan de stora skillnaderna ligger i när puberteten startar. När man bedömer behovet av straffskydd kan man dock inte bara se till den fysiska utvecklingen. Den psykologiska mognaden måste också vägas in och den syns inte på bilden. Till detta kommer att den psykologiska mognaden inte alltid följer den fysiska utvecklingen. Och som takten i den fysiska utvecklingen är olika mellan individer, varierar också takten i utvecklingen av den psykologiska mognaden. Utredningen visar att de barn som inte omfattas av barnpornografibrottets tillämpningsområde, inte heller

⁸¹ SOU 2007:54, s. 209- 210.

skyddas av annan straffrättslig lagstiftning i tillräcklig utsträckning, vilket innebär att lagstiftningens skydd för dessa barn är otillräcklig. Det faktum att ett fullt pubertetsutvecklat barn inte besitter en vuxens psykologiska mognad talar för att dessa barn bör ha ett straffrättsligt skydd som motsvarar det skydd som inte fullt pubertetsutvecklade barn har enligt lagstiftningen. Detta är ett skäl som talar för att det krävs en utvidgning av det straffbara området.⁸²

För att det avbildade barnets faktiska ålder skall kunna fastställas är det nödvändigt att barnet ifråga identifieras men denna identifiering har ansetts innebära att barnets integritet ytterligare kränks. Dock skall i sammanhanget understrykas att detta är en individuell upplevelse. Det faktum att identifieringen i vissa fall kan uppfattas som en ytterligare kränkning av barnet är ett säl som talar mot ett införande av en bestämdåldersgräns men identifieringen har dock inte bara denna negativa effekt utan även positiva effekter. Att det identifierade barnet har en möjlighet att på något sätt få upprättelse för den kränkning det har utsatts för är en sådan positiv effekt och barnet har på så sätt en möjlighet att begära skadestånd av gärningsmannen, vilket i sin tur skulle öka möjligheterna för straffansvar i det enskilda fallet. En identifiering kan vidare också innebära att den bidrar till att barnet får stöd och hjälp med att bearbeta sina upplevelser och att fortsatta sexuella övergrepp på barnet förhindras.⁸³

För att förhindra en önskad handling krävs en effektiv straffsanktion vilket gör en kriminalisering av densamma befogad. På samma sätt måste det finnas förutsättningar för att i praktiken straffa sådana handlingar. I de fall där det avbildade barnet har identifierats, skulle i första hand bestämd åldersgräns kunna tillämpas. Andelen identifierade barn är mycket liten i förhållande till andelen oidentifierade barn. Interpol uppskattar att antalet identifierade barn, internationellt sett som har exploaterats på de bilder som finns i deras databas, uppgår till mellan 10 000 och 20 000 barn. Av dessa hade 538 barn identifierats i april månad 2007 och enligt uppgift från Rikskriminalpolisens barnpornografigrupp har svensk polis fram till maj 2007 identifierat 75 barn som svenska.

Andelen barn som så långt har identifieras är än så länge liten och det faktum att så få fall skulle komma att omfattas av utvidgningen av det straffbara området är ett skäl som talar mot en utvidgning. Som nämnts tidigare i denna framställning utgör barnpornografibrott en allvarlig kränkning av barnets integritet och därför utgör den omständigheten att endast ett fåtal fall skulle komma att omfattas av den utvidgade kriminaliseringen, knappast ett skäl som talar mot en bestämd åldersgräns med tanke på att det finns anledning att anta att polisens arbete med identifiering av avbildade barn i framtiden kommer att öka med tanke på att internationella samarbeten utvecklas och metoder förbättras. I de fall bilden skildrar en fullt pubertetsutvecklad person, så skulle det bli svårare att avgöra om bilden omfattas av regleringen eller inte. Att med säkerhet

⁸² SOU 2007:54, s. 211-212.

⁸³ SOU 2007:54, s. 213.

avgöra om en individ har avslutat sin pubertetsutveckling bara genom att titta på en bild är svårt. Skulle det avbildade fullt pubertetsutvecklade barnet hunnit uppnå den aktuella åldersgränsen mellan tidpunkten för avbildandet och brottsutredningen, måste tidpunkten för avbildandet också säkerställas, problematik som kan tänkas uppstå i flera fall och är ett skäl som talar mot en bestämd åldersgräns.⁸⁴

Straffrätten sätter upp regler för hur invånarna skall bete sig och straffrättens viktigaste funktion är inte att möjliggöra bestraffning, utan att förhindra att sådana gärningar över huvud taget begås. Ett införande av en bestämd åldersgräns skulle kunna få en normbildande effekt. Bara risken för att hamna i en polisutredning kan vara tillräckligt avskräckande för att personer skall avhålla sig från att ta del av barnpornografiskt material. En bestämd åldersgräns skulle kräva av de personer som tar befattning med barnpornografiska bilder att de faktiskt gör en bedömning av om bilderna skildrar ett barn eller inte. Med en bestämd 18-årsgräns skulle inte bilder på fullt pubertetsutvecklade barn lagligt kunna spridas och innehåsa av andra personer och ett införande av en bestämd 18-årsgräns skulle också innebära en kraftigare markering av samhällets inställning mot barnpornografi. En bestämd åldersgräns ger en tydlig signal om att alla barn under 18 år omfattas av skyddet och det oavsett barnets fysiska utveckling. En annan aspekt är att en bestämd åldersgräns ligger i fas med en av de grundläggande principerna i barnkonventionen, nämligen principen om likabehandling vilken innebär att barn inte får diskrimineras i förhållande till andra barn. Alltså får fullt pubertetsutvecklade barn inte diskrimineras i förhållande till barn vars pubertetsutveckling inte är fullbordad och är ytterligare ett skäl dock som talar för att en bestämd åldersgräns införs.⁸⁵

Utredningen har varit i kontakt med ett flertal myndigheter och organisationer som finner det viktigt att barndefinitionen ändras så att en bestämd åldersgräns införs i straffbestämmelsen eftersom att de anser att den nuvarande definitionen är otillräcklig då alla barn under 18 år inte skyddas av definitionen. Både regeringen och riksdagen har konstaterat att varken barnkonventionen eller andra internationella instrument i sig inte kräver att en bestämd åldersgräns införs i straffbestämmelsen om barnpornografibrott och att Sverige uppfyller de krav som barnkonventionen uppställer men det som istället kan tänkas krävas är att Sverige har en lagstiftning som skyddar alla personer under 18 år från att utsättas för den integritetskränkning som barnpornografi vållar. Detta påstående stöds av barnkonventionens princip om likabehandling, som i sig talar för ett införande av en fixerad åldersgräns.⁸⁶

Ett annat skäl mot en fixerad åldersgräns är att det straffbara området objektivt sett kommer att omfatta alla pornografiska bilder av fullt pubertetsutvecklade individer under 18 år vilket i sin tur innebär att det näst intill är omöjligt att bestämma en persons ålder bara genom att betrakta en

⁸⁴ SOU 2007:54, s. 214-215.

⁸⁵ SOU 2007:54, s. 216.

⁸⁶ SOU 2007:54, s. 218.

bild. Detta i sin tur kan leda till att en ofantlig mängd bilder kan komma att omfattas, samtidigt som man bara i undantagsfall kommer att kunna avgöra om en viss bild omfattas eller inte och frågan är om regleringen är förenlig med legalitetsprincipen, som ställer krav på lagstiftningen att individer har möjlighet att förutse efterverkningarna av sitt handlande. Legalitetsprincipen ställer vissa krav på att lagstiftningen är begriplig och exakt och förutsebarheten är dock inte bara beroende av att vissa gärningstyper är straffbara utan också på vilket sätt de är straffbara. Ett införande av en fixerad åldersgräns i barndefinitionen, när det gäller pornografiska bilder av barn som har fullbordat sin pubertet, skulle leda till att även andra omständigheter än bildens innehåll och hur den presenteras vara av betydelse för om befattningen med bilden anses straffbar eller inte.

Generellt sett innebär inte en reglering som innefattar en bestämd åldersgräns att den skulle strida mot legalitetsprincipen. Som exempel kan nämnas att straffbestämmelsen om våldtäkt mot barn i 6 kap. 4 § första stycket BrB innehåller en 15 års åldersgräns. En person som inte har haft någon som helst medverkan i framställningen av en pornografisk bild av en fullt pubertetsutvecklad person har mindre möjlighet att ta reda på personens ålder än vad den som skildrar den samme har. På samma sätt skulle ett införande av en bestämd åldersgräns kunna leda till att oskyldiga personers intresse av vuxenpornografi indirekt gör sig skyldiga till barnpornografibrott om det visar sig att någon i filmen avbildad person var under 18 år vid inspelningstillfället, en effekt av lagstiftningen som inte går att undvika och som kan innebära att grundlagsskyddade rättigheter kränks.

Tanken från början med utformningen av definitionen av barn var att den inte skulle leda till gränsdragningsproblem och gränsen för TF: och YGL:s tillämplighetsområde gällande pornografiska bilder av barn är till viss del beroende av bedömningen i det enskilda fallet men gränsdragningen ska dock alltid göras på basis av vad som framgår av bilden. I de fall en bild skildrar ett barn som inte har avslutat sin pubertetsutveckling eller är under 18 år, skulle det inte direkt av bilden kunna fastställas om den är straffbar eller inte, om en bestämd åldersgräns skulle införas i straffbestämmelsen om barnpornografi. Om en bestämd åldersgräns införas skulle det innebära ett avsteg från den tidigare utgångspunkten att gränsdragningen alltid ska göras på grundval av bildinnehållet och för att kunna bedöma om en bild omfattas av straffbestämmelsen om barnpornografi skulle det vara tvunget att undersöka andra omständigheter som till exempel förövarens vetskap om det avbildade barnets faktiska ålder. Ett sådant förfarande skulle kräva att det avbildade barnet identifieras och ur grundlagssynpunkt innebär detta ett problem med en bestämd åldersgräns.⁸⁷

Frågan om grundlagarna är tillämpliga eller inte är beroende av bedömningen om allmän åklagare eller JK är behörig att inleda och leda en förundersökning och dels för att avgöra aktuell processordning. Risken för att myndigheter bryter mot grundlagarnas censur och hindrande åtgärder anses påtaglig, om en undersökning påbörjas och tvångsåtgärder

⁸⁷ SOU 2007:54, s. 219-220.

aktualiseras innan en skildring anses utgiven eller spridd enligt TF och YGL och det i efterhand visar sig att bilden är skyddad enligt grundlagarna. Vidare finns en risk för, om en bestämd åldersgräns införs, att framställare av pornografiska bilder och spridare av sådana bilder som till exempel tryckerier kommer att avstå från att trycka och sprida bilderna om osäkerhet råder kring om bilderna omfattas av grundlagarna och detta på grund av risken att själva bli drabbade ifall att ensamansvaret inte gäller. Yttrandefriheten anses på detta vis hämmas. Friheten att inhämta och ta emot information samt att ta del av andras uttalanden skulle också påverkas negativt om en fixerad åldersgräns införs. Det är utredningens uppfattning att dessa problem beror på utflyttningen av barnpornografibrottet från grundlagarnas tillämplighetsområden och grundlagarna bygger på att det i första hand är kommunikationstekniken och inte inläggets innehåll som styr tillämplighetsområdet. Eftersom att gränsdragningen mellan grundlagarnas tillämplighetsområde och vanlig lag ska göras på basis av bildinnehållet kan ett införande av en fixerad åldersgräns, som kommer leda till en vidgad kriminalisering, därmed medföra att problemen blir större och är ett skäl som talar mot ett införande av en bestämd åldersgräns.⁸⁸

Barnpornografibrottet upphörde att vara ett tryck- och yttrandefrihetsbrott i samband med 1999 års reform och det enda som anges i grundlagarna är att de inte är tillämpliga på skildringar av barn i pornografisk bild men det infördes ingen definition av barn så som det infördes i barnpornografibrottet. Frågan är då vad som avses med begreppet ”barn” i grundlagarnas undantagsbestämmelser och i förarbetena till grundlagarna framgår att formuleringen skildring av barn i pornografisk bild motsvarar det uttryck som förekommer i barnpornografibrottet. Pornografiska bilder av barn som objektivt sett är straffbara enligt brottsbalksstadgandet faller utanför grundlagarnas tillämplighetsområde. Gränsen för grundlagarnas tillämplighetsområde när det gäller pornografiska bilder är beroende av bedömningen av vad som avses med barn i det enskilda fallet och gränsdragningen kommer alltid att göras på grundval av bildinnehållet. Å ena sidan skulle det mot bakgrund av dessa motiveringar kunna påstås att tolkningen av ”barn” i grundlagarna avser samma krets personer som omfattas av bestämmelsen om barnpornografibrott och innebär att om definitionen om barn, eller – vad som anses utgöra en skildring av barn i pornografisk bild utvidgas, så måste dessa följdändringar även göras i både TF och YGL för att även omfatta skildringar av barn i pornografiska bilder som i framtiden kommer att förekomma i medieformer som har grundlagsskydd. Som exempel kan nämnas att det händer att barnpornografiskt material sprids via spam och skulle inte ändring ske i YGL, grundlagsskyddet i 1 kap. 6 § YGL, skulle grundlagsskyddet tillämpas och inte reglerna om barnpornografibrott.

De uttalanden som motiverade utflyttningen av barnpornografibrottet från YGL:s och TF:s tillämplighetsområden gör sig också gällande om man överväger att utvidga området till att avse fullt pubertetsutvecklade barn

⁸⁸ SOU 2007:54, s. 221-223.

under 18 år. Å andra sidan skulle det kunna påstås att ordet ”barn” i grundlagarna skulle kunna tolkas så som ordet barn vanligtvis tolkas, att med barn avses alla personer som är under 18 år och ser man på definitionen efter reformen 1999, borde även personer över 18 år som inte har fullbordat sin pubertetsutveckling omfattas av uttrycket. Anmärkningsvärt är att endast personer under 18 år, vars ålder framgår av bilden och omständigheterna kring bilden betraktas som barn, vilket innebär att bedömningen om vem som är att anse som barn i sådant fall skulle bedömas utifrån vad betraktaren uppfattar av bilden och inte utifrån det enskilda barnet.

Eftersom att det inte uppställs något krav på konsensus mellan grundlagarnas undantag från grundlagsskyddet och straffbarheten i BrB sätter inte grundlagarna några hinder mot att straffa själva förfarandet med barnpornografiska bilder enligt BrB och en utvidgning av definitionen av barn skulle inte nödvändigtvis heller kräva följdändringar i TF och YGL. Varken YGL, TF eller dess undantagsbestämmelser utgör något hinder mot ett införande av en fixerad åldersgräns och det kan påstås att det inte skall krävas någon ändring i TF och YGL vid införandet av en bestämd åldersgräns. Något oklart är dock storleken på området som är undantaget från YGL:s och TF:s tillämplighetsområde och för att förhindra alltför stor oklarhet av rättsläget, bör ändringar göras i undantagsbestämmelserna i förtydligande syfte. Kontentan av följande är att det från grundlagssynpunkt är möjligt att införa en fixerad åldersgräns.⁸⁹

Utredningens ställningstagande är att intresset av att skydda barn som avslutat sin pubertetsutveckling från den integritetskränkning det innebär att medverka till pornografiska bilder väger tungt. I och med Sveriges åtagande av barnkonventionen åligger det lagstiftaren att skydda barn mot diskriminering och det skulle därför kunna påstås att bestämmelsen om barnpornografibrott möjligen inte står i överensstämmelse med barnkonventionens krav på brottets omfattning. Ett fullt pubertetsutvecklat barns behov av skydd kan ensamt vara ett tillräckligt starkt intresse som ska skyddas genom ett införande av en bestämd åldersgräns. Helt enkelt är det dock inte med tanke på att det finns starka konkurrerande intressen som de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga värdena, vilka utgör viktiga delar i vårt demokratiska statsskick. Yttrande- och tryckfriheten kan aldrig vara helt obegränsad med tanke på att dessa friheter alltid måste vägas mot andra samhällsintressen. Vikten av friheterna måste alltid vägas mot kränkningarnas, skadornas och farans komplexitet. I detta avseende ska friheten att producera, inneha och sprida pornografiska alster vägas mot de kränkningar barn utsätts för genom att bilder av barn produceras, sprids och innehas. Intresset av att skydda fullt pubertetsutvecklade barn mot den kränkning det innebär för barnet att förekomma i pornografiska sammanhang väger tyngre än medborgarnas intresse av att ta del av pornografiskt material och göra detta material tillgängligt för andra intressenter. Utredningen konstaterade att de grundlagsskyddade intressena väger utan tvekan tungt men intresset av att skydda fullt pubertetsutvecklade

⁸⁹ SOU 2007:54, s. 224-226.

barn mot den kränkning det innebär att medverka i pornografiskt sammanhang väger tyngst. En bestämd åldersgräns skulle innebära att gränsdragningen mellan vanlig lag och YGL:s eller TF:s tillämplighetsområde inte längre skulle göras utifrån vad som kan utläsas av bildinnehållet, utan istället av vad som faktiskt uppfattas av bilden, i de fall bilderna skildrar fullt pubertetsutvecklade personer och skulle kunna leda till att gränsdragningsproblem kan förekomma i fler fall än med nuvarande lagstiftning.⁹⁰

Att avgöra om grundlagsskydd gäller eller inte är dock inte aktuellt i varje brottsutredning utan endast när bilden förekommer i ett grundlagsskyddat material och det är svårt att avgöra om den avbildade personen som har avslutat sin pubertetsutveckling är under 18 år, som det kan bli problem. Man kan fråga sig i vilken utsträckning barnpornografiskt material figurerar i grundlagsskyddade medier och det är inte heller möjligt att med säkerhet ange hur mycket av det barnpornografiska material som omfattas av reglerna eller hur mycket av detta material som är lagligt. Lagliga pornografiska bilder borde förekomma oftare i grundlagsskyddat material som t.ex. tidningar och DVD-skivor, än vad olagliga barnpornografiska bilder över lag gör och det borde finnas grund för påståendet att det mesta av det barnpornografiska materialet förekommer i media som inte omfattas av grundlagsskyddet. Detta faktum innebär att avgränsningsproblemen mellan det straffrättsliga området och grundlagarna inte skulle vara vanligt förekommande. Däremot ökar risken för, om en fiktiv 18 års gräns införs, att barnpornografiska bilder kommer att dyka upp i grundlagsskyddade medier. Som exempel kan nämnas en bild på en 17 årig flicka som avslutat sin pubertetsutveckling, utgör inte barnpornografi enligt gällande rätt men skulle komma att göra det om en bestämd 18 års gräns införs i barndefinitionen. Detsamma borde gälla avgränsningsproblemet vid ett införande av en bestämd åldersgräns, att det inte skulle vara vanligt förekommande.⁹¹

Behovet av att skydda personer under 18 år har blivit mer påtagligt bl.a. med tanke på att barnpornografiska bilder med teknikens hjälp har blivit mer lättåtkomliga och för att brotten blivit mer grövra. Fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år är lika skyddsvärda som barn som inte har fullbordat sin pubertetsutveckling och ett införande av en bestämd åldersgräns skulle leda till att bedömningen alltid ska göras utifrån det enskilda avbildade barnet och inte utifrån vad den som betraktar bilden uppfattar och för straffbarhet skulle det alltid vara avgörande om den avbildade individen faktiskt är ett barn.

Det som i och för sig talar emot ett införande av en bestämd åldersgräns är kravet på effektivitet av utvidgningen av strafflagstiftningen. Det ska finnas en presumtion för att ett brott har begåtts för att en förundersökning skall inledas och det krävs därmed en viss bevisnivå och ett straffrättsligt förfarande. Barnet har till exempel polisanmält händelsen och det finns

⁹⁰ SOU 2007:54, s. 226-228.

⁹¹ SOU 2007:54, s. 228-230.

indikationer på att barnet är under 18 år. Att utreda barnpornografibrott där det avbildade barnet har avslutat sin pubertetsutveckling borde i praktiken inte skapa större problemsvårigheter än vad som nu är fallet. Legalitetsprincipen talar även den mot att en fiktiv 18 års gräns införs då principen talar för att ett tillämplighetsområde för en straffbestämmelse alltid ska vara tydligt och klart och ställer krav på lagstiftningens begriplighet och noggrannhet och ett införande av en fiktiv åldersgräns kan få den effekten att den som innehar ett pornografiskt alster inte med säkerhet kan avgöra om den avbildade personen är ett barn eller inte och på samma sätt göra sig skyldig till barnpornografi. Då det gäller ett så pass starkt skyddsintresse anser dock utredningen att denna problematik inte bör hindra ett införande. Den signal en bestämd 18 årsgräns ger är att alla individer under 18 år kräver att skyddas från barnpornografibrott och detta krav har inget att göra med barnets fysiska utveckling. Övervägande skäl talar för att det är lämpligt att en bestämd åldersgräns införs i barndefinitionen eftersom att intresset av att skydda fullt pubertetsutvecklade barn bör hamna framför andra samhällsintressen som till exempel alla invånares frihet att skapa pornografiska bilder och sprida dessa men även varje medborgares rätt att ta del av dessa bilder.⁹²

Utredningen diskuterade om en bestämd åldersgräns bör gälla generellt för alla gärningsformer eller bara för vissa, som t.ex. för den som skildrar barn i pornografisk bild. När det gäller just gärningsformen skildrar har den person som framställer bilden oftast säker vetskap om den avbildade individens ålder. Ett sådant begränsat tillämpningsområde skulle även i fortsättningen innebära att all annan kontakt med bilderna inte skulle anses straffbart under förutsättning att det inte framgår av bilderna och omständigheterna kring dem att det avbildade barnet är omyndigt. Mycket talar för att den som avbildade barnet även skulle komma att sprida bilden med vetskap om den avbildade individens ålder, utan att åldern framgår av bilden eller omständigheterna kring den. En senare innehavare skulle i detta fall inte kunna dömas för barnpornografibrott och mot bakgrund av detta anses det inte skäligt att begränsa åldersgränsen till att avse en viss gärningsform.

Den kränkning barnpornografi vållar det avbildade barnet har ett starkare inslag vid vissa gärningsformer än andra och är ett skäl till att inskränka utvidgningen till att avse vissa gärningsformer. När ett barn skildras i pornografisk bild som sedan sprids, överläts eller på annat sätt görs tillgänglig för andra intressenter, innebär att kränka det avbildade barnet direkt i motsats till rent innehav, där kränkningen i det enskilda fallet kan anses vara mer svagare. Vartenda uppvisande av en pornografisk bild av ett barn innebär en straffvärd kränkning för dels barnet i fråga men även för barn i allmänhet och kan orsakas dels av skildraren men även av andra intressenter i ett senare led, vilket talar för att utvidgningen bör omfatta samtliga gärningsformer i straffbestämmelsen. Två olika definitioner av barn skulle leda till förvirring hos dels de som ska tillämpa lagen och dels

⁹² SOU 2007:54, s. 230-231.

hos de som ska rätta sig efter den och därför är det mer konsekvent att införa en bestämd åldersgräns för alla gärningsformer i straffbestämmelsen.⁹³

Utredningen konstaterade att en bestämd åldersgräns bör gälla för samtliga gärningsformer i barnpornografibrottet genom att ändra barndefinitionen på det sättet att med barn ska avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller en person som är under 18 år. Eftersom att det inte är alldeles självklart hur ”barn” i grundlagarnas bestämmelser om skildring av barn i pornografiska bilder ska tolkas, bör utformningen av begreppet barn kunna utformas på samma vis som i straffbestämmelsen om barnpornografibrott och införas i grundlagarnas undantagsområde. Som ett annat förslag kan nämnas att man uttryckligen undantar ”barnpornografiska bilder” från TF:s och YGL:s tillämplighetsområden. Begreppet barn kommer på så vis inte att ges olika betydelse i olika sammanhang i grundlagarna, ett alternativ som också förespråkas av utredningen.⁹⁴

⁹³ SOU 2007:54, s. 231-232.

⁹⁴ SOU 2007:54, s. 233-234.

6 Barnpornografibrott i praxis

Jag har valt att redogöra för de rättsfall som jag anser specifikt behandlar syftet med denna uppsats. Jag har valt följande rättsfall eftersom barndefinitionen och pubertetsutvecklingen är de huvudsakliga frågeställningarna som diskuteras i fallen samt problematiken kring vad som framgår av den avbildade bilden och omständigheterna kring den.

Eftersom att lagändringen är relativt ny och inte ännu resulterat i någon praxis som belyser de nya reglerna kommer rättsfallen endast att användas för att belysa tidigare reglerings praktiska konsekvenser.

6.1 RH 1996:87,1996-05-20

Den tilltalade dömdes för barnpornografibrott och olaga våldsskildring efter att denne hade spridit ett väldigt stort antal videofilmer innehållande skildringar av barn i pornografisk bild samt sexuellt våld eller tvång och JK yrkade med anledning av detta ansvar för barnpornografibrott. HovR ogillade åtalet beträffande ytterligare ett antal videofilmer men ändrade i övrigt inte TR:s domslut. HovR ansåg att innebörden av begreppet ”barn” var av central betydelse för bedömningen om barnpornografibrott föreligger eller inte och av förarbetena framgick bara att det som avses är unga människor vars könsmodningsprocess ännu inte är avslutat samt att lagstiftaren överlätit åt de rättsskipande myndigheterna att närmare avgränsa definitionen av barn. Vidare är Sveriges internationella åtaganden av stor betydelse när en sådan avgränsning ska göras och HovR redogjorde då för barnkonventionens artikel 34 och artikel 1 som säger att medlemsstaterna har åtagit sig att vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att barn utnyttjas i pornografiskt material och att med barn avses varje människa under 18 år.

Det ställningstagande HovR kom fram till var att skillnaden mellan barnkonventionens 18 års gräns och nationell lagstiftning endast var av formellt slag och att införandet av ”förbud mot att förmå någon som inte har fyllt 18 år att medverka i handlingar som utgör ett led i framställningen av pornografisk bild” i dåvarande regeln i 6 kap. 7 § BrB, torde inverka på hur begreppet barn ska tolkas. HovR menade att begreppet barn borde ges en tolkning som harmoniserar med konventionens 18 år regel och i de fall en person har avslutat sin pubertetsutveckling men som är under 18 år, bör det anses vara fråga om ett barn i lagens mening.⁹⁵

⁹⁵ RH 1996:87.

6.2 NJA 2005:80

I detta uppmärksammade barnpornografimål slog HD fast att en persons faktiska vetskap om att de skildrade personerna var under 18 år vid avbildningstillfället inte utgör en sådan omständighet runt bilden som kan fastställa att de avbildade personerna, enligt definitionen, är barn. Detta rättsfall låg bland annat till grund för att definitionen av barn ansågs behövas ses över eftersom en central fråga för regeringen var att även personer som har avslutat sin pubertetsutveckling men är under 18 år, är i lika stort behov av skydd som de barn som inte avslutat sin pubertetsutveckling.

I fallet hade den tilltalade erbjudit fyra unga flickor, tre av dessa var 16 år gamla och en flicka var 17 år, pengar för att spela in barnpornografiska filmer med vetskap om deras ålder. Den tilltalade hade kommit i kontakt med flickorna på webbsidan Lunarstorm och genom e-postmeddelanden frågat om flickorna var intresserade av att medverka i pornografiskt material. I de fall han fick svar förklarade han att han sökte unga flickor och skickade med listor över de olika sexuella aktiviteterna som kunde bli aktuella samt vilken ersättning han var beredd att betala. Den högsta ersättningen var mellan 8 000 och 10 000 kronor. Materialet skulle vidare distribueras via särskilda butiker och genom ett bolag i Holland. Den tilltalade skrev modellavtal med flickorna där deras ålder förfalskades så att de på papper skulle vara över 18 år. Inspelningstillfällena förekom vid tre tillfällen. Mannen dömdes för sexuellt ofredande till tre månaders fängelse men friade av samtliga instanser från spridning av barnpornografi eftersom att de avbildade flickorna på bilden ansågs vara färdigutvecklade pubertetsmässigt och det trots att de var 16 år gamla.

TR motiverade sitt domskäl med att lagstiftarens intentioner med lagstiftningen var att den inte skulle leda till gränsdragningsproblem vilket i detta mål har blivit just det omvända. Med barn avses enligt barnkonventionen varje människa under 18 år. Av barndefinitionen i svensk rätt följer att det inte är barnets ålder i sig som är avgörande för bedömningen utan det som är avgörande är det som direkt framgår av bilden och omständigheterna kring den. TR ansåg att en fullt pubertetsutvecklad flicka under 18 år är lika mycket skyddsvärdig som en jämnårig flicka som ännu inte har avslutat sin pubertetsutveckling. TR poängterade att syftet med lagstiftningen inte bara är att skydda de personer som ser ut att vara yngre än 18 år utan även de som faktiskt är under 18 år och därför bör inte utseendet ha en betydande roll i sammanhanget. TR ansåg vidare att det förelåg en brist i lagstiftningen som hade kunnat undvikas om straffansvar hade kunnat dömas i de fall där gärningsmannen hade vetskap om barnets faktiska ålder.

HovR delade TR:s bedömning om vad som avses med barn i lagens mening och anför vidare, att det i det fall HD fastställer Hovrättens dom, bör en genomsyn av lagstiftningen göras. HD ansåg att det klart och tydligt framgick att flickorna hade avslutat pubertetsutvecklingen och att de därmed

inte var att anses som barn och inte heller gick det att utläsa av bilderna eller omständigheterna kring dem att flickorna var under 18 år.⁹⁶

6.3 B 653-04

I fallet hade fyra 19 åriga unga män fotograferat en 15-årig flickas könsorgan och därefter spridit bilderna via Internet. TR ansåg att eftersom flickans ålder understeg 18 år, var hon att betrakta som barn i lagens mening och brottet skulle därför rubriceras som barnpornografibrott och hänvisade i denna del till domskälen i RH 1996:87. De tilltalades vetskap om flickans unga ålder vägdes in i TR:s domslut. HovR i sin tur konstaterade att de tilltalade visserligen hade haft vetskap om flickans ålder och att bilderna var pornografiska men ansåg att eftersom åldern inte framgår av bilderna eller hur de presenteras, bör inte vetskapen om flickans ålder läggas till grund för straffansvar. Inte heller framgick det av omständigheterna kring bilderna att hon var minderårig. HovR diskuterade inte flickans pubertetsutveckling utan fokus lades kring att de tilltalades vetskap om flickans ålder inte kan läggas till grund för straffansvar i enlighet med NJA 2005 s. 80, eftersom flickans ålder inte framgick av bilderna och ansåg att det inte var fråga om barnpornografibrott.⁹⁷

⁹⁶ NJA 2005 s. 80, SOU 2004:71, s. 91-92, SOU 2007:54, s. 80.

⁹⁷ Mål nr B 653-04, 2005-05-26.

7 2010 års reform

Den 25 augusti 2005 tillsattes en speciell utredning, som fick namnet 2005 års barnpornografiutredning, med uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna i barnpornografibrottet och anknytande lagstiftning i syfte att få till stånd en mer effektiv bekämpning av barnpornografi och att samtidigt förstärka barnens ställning vid brott. Utredningen hade bland annat i uppdrag att överväga om det är möjligt och lämpligt att införa en bestämd 18-års gräns i definitionen av barn eller att på något annat sätt utvidga skyddet för individer under 18 år.⁹⁸ År 2007 överlämnade utredningen sitt betänkande *Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi* (SOU 2007:54).⁹⁹ Den 3 december 2009 överlämnade regeringen sin proposition (prop. 2009/10:70) till riksdagen vilken syftar till att åstadkomma en effektivare bekämpning av barnpornografibrott genom förslag på ändringar i Brottsbalken.¹⁰⁰ Straffbestämmelsens tillämplighetsområde utvidgades genom de nya reglerna som trädde i kraft i två omgångar, den 1 juni 2010 samt vid årsskiftet 2010/2011.¹⁰¹

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller en person som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år. Det definitionen säger är att den som inte avslutat sin pubertetsutveckling är att betrakta som barn, oavsett hans eller hennes ålder och den som utvecklas långsamt skulle kunna bedömas som ett barn trots att personen är över 18 år. När det gäller personer som är fullt pubertetsutvecklade, ska även de i vissa fall anses som barn enligt definitionen och det om de var under 18 år vid utbildningstillfället och detta framgår av bilden och omständigheterna kring den. Det är inte de faktiska omständigheterna som är avgörande för bedömningen om personen på bilden är under 18 år i vissa fall utan istället hur bilden har marknadsförts eller vad som framgår av bildtexten.¹⁰² Regeringen konstaterade att utvecklingen i rättstillämpningen manade till effektivare lagstiftning och att skälen för en reform vägde tungt dels med tanke på den ekonomiska omsättningen av barnpornografiskt material över gränserna, att det ofta sker i organiserad form samt ökningen av polisanmälda misstänkta barnpornografifall. Den ständiga utvecklingen av Internet har gjort det mycket enklare att ta del av, lagra och sprida barnpornografiskt material samt det faktum att nytt barnpornografiskt material kontinuerligt produceras på marknaden. Möjligheterna att ingripa mot de som begagnar sig med pornografiska bilder av minderåriga har ökat under de senaste åren.¹⁰³

⁹⁸ SOU 2007:54 s. 1, 19.

⁹⁹ Prop. 2009/10:70 s. 15.n

¹⁰⁰ Prop. 2009/10:70 s. 1.

¹⁰¹ Prop. 2009/10:70, s. 22, SFS 2010:399 vilken trädde ikraft den 1 juli 2010 och SFS 2010:1357 vilken trädde i kraft den 1 januari 2011.

¹⁰² Prop. 2009/10:70, s. 16.

¹⁰³ Prop. 2009/10:70, s. 21-22.

7.1 Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regeringen föreslår att det straffbara området som består i att skildra barn i pornografisk bild, ska omfatta bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. Det ska inte längre krävas att åldern ska framgå av bilden och omständigheterna kring den för att kunna dömas för skildring av ett fullt pubertetsutvecklat barn under 18 år. Det ska vidare klargöras i grundlagarnas tillämpningsområden att det som undantas är det som i fortsättningen kommer att definieras som barnpornografi i straffbestämmelsen om barnpornografi. Regeringen konstaterar dock att det inte förekommer sådana tillräckliga skäl att utvidga det straffbara området till att avse även övriga gärningsformer i straffbestämmelsen. Det bör därför fortsättningsvis krävas för straffbarhet att det ska framgå av bilden att personen inte har avslutat sin pubertetsutveckling eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

En person som har avslutat sin pubertetsutveckling men som ännu inte har fyllt 18 år utsätts för en lika allvarlig kränkning av dennes integritet av att skildras i pornografisk bild, som den, som är i samma ålder men inte har avslutat sin pubertetsutveckling. Båda dessa personer är lika dåliga på att överblicka konsekvenserna av att medverka till pornografiska alster och med tanke på detta ställningstagande bör regeringens ambition vara att alla unga människor som befinner sig i ett utvecklingsstadium i livet, ska omfattas av straffstadgandets tillämplighetsområde. Skyddet för dessa barn ska stärkas så långt det är möjligt och inte bara upprätthållas.

En viktig utgångspunkt för regeringen är att även befattning med pornografiska bilder av personer under 18 år som har avslutat sin pubertetsutveckling ska ensamt anses vara en handling som är straffvärd. Så som lagstiftningen såg ut innan reformen 2010 återspeglades detta genom att det i barnpornografibestämmelsen framgick att med barn ska avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år. Regeringen frågar sig numera om det finns behov av att utvidga straffbestämmelsens tillämplighetsområde till att omfatta alla bilder av barn, under 18 år, som fullbordat sin pubertet och detta trots att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den. Tillämplighetsområdet för en straffbestämmelse ska vara tydlig och klar, vilket följer av den straffrättsliga legalitetsprincipen och den enskilde ska enkelt kunna utläsa av lagen när och hur denne kan komma att bli föremål för straffrättsliga ingripanden. En annan viktig aspekt är åtgärdens förväntade effektivitet. För att förhindra en oönskad handling krävs en effektiv straffsanktion vilket gör en kriminalisering av densamma befogad och på samma sätt måste det finnas förutsättningar för att i praktiken straffa sådana handlingar.

Regeringen konstaterar, med hänvisning till utredningens skäl för och emot en fixerad åldersgräns att tillämplighetsområdet för barnpornografibrott inte

generellt bör utvidgas till att omfatta alla bilder på individer under 18 år som har fullbordat sin pubertetsutveckling. För dessa barn bör det även fortsättningsvis, för straffbarhet i flera fall, krävas att individens ålder framgår av bilden och omständigheterna kring den. Däremot anser regeringen att ett helt annat ställningstagande bör gälla för gärningsformen skildring.¹⁰⁴

Barnpornografibrottet omfattar flera gärningsformer som inbördes skiljer sig åt i fråga om karaktär och straffvärde. Gärningsformen skildring erhåller en speciell roll då den innehar ett starkt inslag av utnyttjande och dessutom är själva förutsättningen för alla övrigas eventuella senare kontakt med bilden. I och med detta måste inte de förslagen på lösningar i denna proposition gälla generellt för alla gärningsformer, vilket också är en utgångspunkt för propositionen, och att det med hänsyn till gärningsformen skildrings allvarliga art, är rimligt att särbehandla densamma. En ytterligare utgångspunkt för bedömningen är att all avsiktlig kontakt med barnpornografi ska kriminaliseras.¹⁰⁵ En ytterligare utgångspunkt för bedömningen bör vara att all avsiktlig befattning med barnpornografi ska kriminaliseras. En person som skildrar en fullt pubertetsutvecklad minderårig person i pornografisk bild kommer ofta i någon slags kontakt med det avbildade barnet, till skillnad från den som innehar en pornografisk bild eller sprider en sådan bild och personen kan alltid fråga barnet om dennes ålder och även göra en relevant bedömning i sammanhanget. Även vid skildring krävs det för straffbarhet att det framgår av bilden och omständigheterna kring den att den avbildade personen är under 18 år och har avslutat sin pubertetsutveckling. Detta resulterar i att trots att förövaren varit medveten om det avbildade barnets ålder, inte redan på dessa grunder kan fällas till ansvar för barnpornografibrott vilket enligt regeringen framstår som orimligt. Det bör därför införas en möjlighet att vid skildring även låta andra omständigheter än sättet en bild framställs på och vad som framgår av bilden vara avgörande för att uppskatta om bilden omfattas av barnpornografibrottet eller inte.

För att kunna åstadkomma detta bör det föreskrivas att det straffbara området ska omfatta bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad *eller som är under 18 år* och på så sätt skulle det för straffbarhet inte längre krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den och för straffbar skildring av personer under 18 år som har avslutat sin pubertetsutveckling skulle det inte heller längre krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den.¹⁰⁶ Detta förslag på lösning hade ökat kriminaliseringens effektivitet och dessutom inte medfört osäkerheter i frågor om legalitet och effektivitet. Gränsdragningsproblematiken i tryck- och yttrandefrihetsregleringen skulle inte heller göra sig gällande i någon vidare bemärkelse med tanke på förövarens möjlighet att avgöra om dennes handlande är straffbart som barnpornografibrott eller inte. Dock måste det, vid myndighetsingripanden som skulle kunna leda till konflikt med

¹⁰⁴ Prop 2009/10:70, s. 22-24.

¹⁰⁵ Prop. 2009/10:70, s. 22.

¹⁰⁶ Prop. 2009/10:70, s. 25.

grundlagarnas principer, krävas en viss försiktighet och skulle aktualiseras bl.a vid frågor om anonymitetsskydd och förbud mot hindrande åtgärder vid t.ex. beslag och förhör under förundersökning.

Gränsen för grundlagarnas tillämplighet på pornografiska bilder är beroende av bedömningen i det enskilda fallet men det är bildens innehåll som styr själva gränsdragningen för tillämplighetsområdena. När det gäller gärningsformen skildring skulle även andra omständigheter än bildinnehållet och hur den presenteras kunna vara väsentligt för gränsdragningen. Eftersom att den utvidgning av straffbestämmelsens tillämpningsområde innebär att avsteg görs från de förutsättningar som föranledde grundlagsundantagens tillkomst från början, är det av stor vikt att ändra de båda undantagen för att göra det mer tydligt att vad som faller utanför tillämpningsområdet är det som i fortsättningen kommer att definieras som barnpornografi i BrB. Det bör ändras på så sätt att det i grundlagarna inte ska benämnas skildring av barn i pornografisk bild utan istället bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år vilket kommer att leda till att det undantagna området kommer att omfattas av straffbestämmelsen. För övriga gärningsformer utom skildring i pornografisk bild när det gäller fullt pubertetsutvecklade individer under 18 år, kommer gränsdragningen för grundlagarnas tillämplighet, även i fortsättningen, alltid göras utifrån det pornografiska bildinnehållet.¹⁰⁷

7.2 Införande av en ny straffbarbefattningsform

Utredningen föreslog ett införande av en ny gärningsform som innebär att mot betalning, enligt en uppgjord plan, vid upprepade tillfällen, i stor omfattning eller på annat liknande sätt skaffa sig tillgång till barnpornografiska bilder. Tanken bakom införandet är att den tekniska utvecklingen kommer att fortsätta bli mer omfattande vilket kommer leda till att nya tillvägagångssätt att komma i kontakt med pornografiska bilder hela tiden upptäcks. Därför är det av stor vikt att en ny gärningsform framställs som teknikneutral. När någon tittar på barnpornografiskt material via t.ex. en webbkamera, utgör detta ett straffvärt förfarande enligt utredningen och det samma gäller när någon avsiktligt tittar på barnpornografiska bilder via olika webbsidor och detta utan att ladda ner bilderna för eget bruk.¹⁰⁸ Regeringen vidmakthåller utredningens förslag på ett införande av en ny gärningsform men föreslår istället att den nya gärningsformen ska innefatta att även den som betraktaren pornografisk bild av barn som han eller hon har berett sig tillgång till, utan att ens inneha bilden, ska kunna dömas för barnpornografibrott. De flesta remissinstanser ansåg det dock acceptabelt att införa en ny straffbar gärningsform som består i att skaffa sig tillgång till barnpornografiskt material men ställde sig

¹⁰⁷ Prop. 2009/10:70, s. 26-27.

¹⁰⁸ SOU 2007:54, s. 253.

något tveksamt till om det är lämpligt att förena den nya gärningsformen med begränsande rekvisit. Utgångspunkten i regeringens proposition är att all avsiktlig befattning med barnpornografi ska vara kriminaliserad. Innan det avgörs om en ny gärningsform bör införas måste man se på vilka rekvisit som kan tänkas följa av den skyddade informationsfriheten i 2 kap. 1 § RF, friheten att inhämta och motta upplysningar och i övrigt ta del av andras yttrande. Det anfördes som skäl från två remissinstanser att en kriminalisering av kvalificerade former av tittande skulle kunna leda till att medborgare medvetet låter bli att söka efter lagligt pornografiskt material av rädsla för att stöta på barnpornografi, ett argument som inte heller ifrågasätts av regeringen. Dock får informationsfriheten begränsas om det föreligger särskilt viktiga skäl och att skydda barn från att utsättas från de kränkningar det innebär att utsättas för ett barnpornografibrott, är enligt regeringen ett sådant särskilt viktigt skäl.¹⁰⁹

En remissinstans ansåg att det bör införas någon slags aktivitet från gärningsmannens sida i uttrycket eftersom att en sådan bestämd gärningsform annars kan bli för vittomfattande, trots den aktivitet regeringen ansett redan existera i uttrycket och bör kombineras med gärningsmannens aktivitet. Som förslag på utformningen angav remissinstansen att den nya gärningsformen bör omfatta situationer där någon ”via Internet eller på annat liknande sätt på en bildskärm betraktar en pornografisk bild av barn”. Regeringen anförde att en sådan utformning skulle helt klart stå i tydligare konsensus med att gärningsmannen har berett sig tillgång till barnpornografiska bilder men först och främst ska det beaktas att den nya gärningsformen avser att omfatta de fall där någon tittar på en barnpornografisk bild utan att inneha densamma och bestämmelsen bör utformas på så sätt att den får en teknikneutral utformning och kriminaliseringen ska omfatta den som betraktar en barnpornografisk bild. Tanken är att man ska fånga in det uppsåtliga förfarandet med barnpornografiska bilder som för närvarande anses falla utanför det straffbara området. Av naturliga skäl ska inte detta krav på uppsåt från gärningsmannens sida omfatta de fall där man, inte avsiktligt utan av ren tillfällighet, råkar träffa på eller råkar titta på en barnpornografisk bild. Regeringen konstaterade slutligen att den som betraktar en pornografisk bild av barn, som denne har tillförskaffat sig, utan att för den skull inneha bilden, ska kunna dömas för barnpornografibrott. Visserligen inskränker den nya befattningsformen till viss del rätten att ta del av vuxenpornografi men intresset av att skydda barn står i klar proportionalitet till inskränkningen.¹¹⁰

¹⁰⁹ SOU 2007:54, s. 26-27.

¹¹⁰ SOU 2007:54, s. 28.

8 Barndefinitionen – en analys

8.1 Inledning

Efter att ovan ha redogjort för de lagstiftningsåtgärder som vidtagits för att anpassa barnpornografibrottets barndefinition, från det att barnpornografibrottet blev ett straffrättsligt begrepp i svensk rätt och fram till reformen år 2010, ska jag i denna del av uppsatsen sammanföra och analysera vad som föranledde ändringarna av barndefinitionen samt om och på vilket sätt de ändrade reglerna har resulterat i någon lösning av problemställningen. Jag kommer även att redogöra för de konsekvenser som jag anser att lagrummets konstruktion har fått i relation till barndefinitionen. Jag kommer i min diskussion att återanknyta till ”betänkandet om en skärpt lagstiftning”, ovan redovisade rättsfall och 2010 års lagändring.

8.2 Barndefinitionens tillkomst och utveckling fram till 1999 års reform

Barnpornografi är ett fruktansvärt och avskyvärt sätt av utnyttjande av barn som tyvärr förekommer i alla dess former och sprids hejdlöst uteslutande via Internet. Det är enkelt att hitta material på Internet och risken för att bli upptäckt är relativt liten. Barnpornografiskt material har blivit mer och mer lättillgängligt och efterfrågan har resulterat i att barnpornografiska bilder sprids fortare och i mycket större sammanhang idag än tidigare och många bilder innehåller allt grövre övergrepp mot barn vilket leder till att den kränkning som barn utsätts för är mycket allvarligare tidigare. När man tittar tillbaka med facit i hand till den tid då barnpornografi var en acceptabel och vanlig förekommande företeelse i vårt samhälle, är det svårt att förstå hur detta överhuvudtaget kan vara riktigt. De första reaktionerna från samhällets sida uppkom inte förrän under 70-talet och först 1979 började frågan om ett förbud mot barnpornografi bli aktuellt. Man ansåg att barns integritet kom till skada av att medverka till pornografiska sammanhang och att barn naturligtvis inte kunde förstå konsekvensen av ett sådant medverkande. Dessa ställningstaganden utgjorde tillräckliga skäl för riksdagen att aktualisera ett förbud mot barnpornografi. Trots insikten om allvaret i frågan infördes det ingen fast åldersgräns i bestämmelsen utan med barn avsågs en person vars pubertetsutveckling inte var avslutad och detta på grund av att barn mognar fysiskt och psykiskt olika. Den fysiska utvecklingen skulle vara avgörande vid bedömningen om individen var att anse som barn, inte barnets faktiska ålder. Regeringens syfte med kriminaliseringen ter sig för mig något ogenomtänkt med hänsyn till att man inte tänkte ett steg längre utan stannade vid den givna bedömningen vilket ledde till att barn under 18 år som var fullt pubertetsutvecklade föll utanför skyddet, något som har återspeglats i definitionen av barn ända fram till idag. Ett annat argument för regeringens skäl mot en bestämd åldersgräns var identifieringsproblematiken eftersom att ett fastställande av barnets ålder

skulle kräva att barnet måste identifieras som i sin tur skulle leda till ytterligare kränkning av barnets integritet. Den fysiska utvecklingen skulle vara avgörande för bedömningen om personen på bilden var ett barn eller inte. Att identifieringen som sådan ansågs vara en nackdel är något som jag anser kan ifrågasättas och har troligtvis sin grund i dåtidens okunskap om omfattningen av barnpornografiskt material samt det faktum att Internet som kommunikationsmedel var ett ganska nytt fenomen och barnpornografiskt material inte fluktuerade i samma omfattning som idag.

Som tidigare redogjorts för erhåller barn ett ytterligare skydd genom FN:s barnkonvention och i samband med att Sverige godkände konventionen väcktes också frågan om unga personer under 18 år som har avslutat sin pubertetsutveckling inte också borde omfattas av barnpornografibrottet. Den lösning som regeringen kom fram till var att skillnaderna mellan konventionens stipulerade 18 års regel och barnpornografibrottets lydelse inte borde göras för stor eftersom att det var samma åldersgrupper som avsågs. Ställningstagandet i regeringens motivering, är enligt mig något snedvriden. I konventionen definieras barn som varje människa under 18 år, om inte barnet blivit myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet och ska tolkas som så att barnet upp till 18 års ålder ska tillförsäkras de rättigheter och det skydd som konventionen erbjuder. Det poängterades att de stater som definierar minimiåldrar i sina lagstiftningar, måste ta hänsyn till barnets bästa och barnets rätt till utveckling i sina bedömningar eftersom barns utveckling måste respekteras. Konventionens barndefinition, så som den är utformad, innehåller inget pubertetskriterium, utan ett myndighetskriterium, vilket enligt min mening inte fullt ut överensstämmer med vad som avsågs med barn i lagrummets utformning. Visserligen är det samma åldersgrupper som avses men med den parentesen att fullt pubertetsutvecklade personer under 18 år föll utanför det straffbara området.

FN-kommittén kritiserade att begreppet sexuell mognad inte var fastställd i den svenska rättstillämpningen och ansågs i och med detta vara en brist i det skydd som alla barn ska ha rätt till. För att komma i samklang med detta valde regeringen att utvidga bestämmelsen om sexuellt ofredande så att det skulle vara straffbart att förmå även barn mellan 15 och 18 år som medverkar i pornografiskt sammanhang efter att ha tvingats, förletts eller på annat olämpligt sätt påverkats till sådana handlingar. Tanken med utvidgningen av bestämmelsen om sexuellt ofredande var enligt min mening ett första försiktiga krafttag mot en förstärkning av det skydd som ålåg alla barn mot att bli utsatta för sexuell exploatering men dock inte fullt ut eftersom att ett införande av en 18 års gräns i barnpornografibrottet ändå inte skulle förstärka detta skydd då till exempel identifieringsproblematiken satte hinder i vägen för tillämpningen fullt ut. På detta sätt behövdes inte barnpornografibrottet ändras eftersom att man ansåg att utvidgningen tillfredsställde FN-kommitténs krav. Regeringen ansåg redan då att bestämmelsen om barnpornografibrottets utformning behövdes ses om på så sätt att det kunde finnas skäl för ett införande av en eventuell 18 års gräns men eftersom att frågan skulle kräva grundlagsändring visades frågan vidare till barnpornografiutredningen.

Frågan om ett införande av en bestämd 18 års gräns blev aktuell på allvar när man diskuterade om innehav av barnpornografi skulle straffbeläggas i svensk rätt. Lagändringen i bestämmelsen om sexuellt ofredande avsåg pornografiska skildringar av individer under 18 år och omfattade även tidigt pubertetsutvecklade barn och regeringen ifrågasatte om detta skydd var tillräckligt eller om det borde införas en bestämd åldersgräns i barnpornografibrottet. Regeringen konstaterade att behovet av att anpassa den svenska lagstiftningen till barnkonventionens krav vägde högt i bedömningen. Regeringen ansåg att barnkonventionen i sig inte förpliktade Sverige att införa en bestämd åldersgräns utan förespråkade att man ska förhindra att barn utnyttjas i pornografiska sammanhang och att detta krav var uppfyllt i och med ändringen i straffbestämmelsen om sexuellt ofredande, varför ingen ytterligare ändring vidtogs. Regeringen anförde vidare som motivering att konventionens definition av barn bör återspeglas i de svenska regler som avser att skydda individer under 18 år från att utnyttjas och att dessa regler bör innehålla en barndefinition som överensstämmer med konventionens, något som dock inte går att utläsa ur konventionen som sådan. Nästa ställningstagande som regeringen gör är att det endast med hänsyn till konventionens barndefinition inte kan anses ensamt vara ett tillräckligt skäl för att införa en bestämd åldersgräns, utan det skulle dessutom krävas tyngre och mer omfattande skäl för ett eventuellt sådant införande. För mig ter sig FN-kommitténs barndefinition väldigt konkret i det avseendet att det stipuleras att med barn avses alla personer under 18 år och regeringen har, enligt mig, valt att genom att konstatera att dess krav ansågs tillfredsställda genom lagändringen i brottet sexuellt ofredande, inte tagit hänsyn till de barn som är fullt pubertetsutvecklade och som inte omfattades av skyddet i barnpornografibrottet, eftersom att den fysiska utvecklingen skulle vara avgörande vid bedömningen om individen var att anse som barn eller inte vilket inte stämmer överens med konventionens syfte med barndefinitionen.

Straffbestämmelsen om barnpornografibrott utvidgades i samband med 1999 års reform då man även flyttade ut barnpornografibrottet från YGL:s och TF:s tillämplighetsområden och en helt ny barndefinition infördes. Barnpornografiutredningen hade bland annat i uppdrag att utreda om en bestämd 18 års gräns kunde införas i straffbestämmelsen och kom fram till att möjligheterna att införa en bestämd åldersgräns var små och att ett eventuellt sådant införande inte skulle leda till någon speciell skillnad av det straffbara området men kom dock fram till att ett det fanns anledning att ändå införa en bestämd 18 års gräns varför det föreslogs att det med barn skulle avses en person som är under 18 år eller en person vars pubertetsutveckling inte är avslutad. Trots att detta betänkande delvis utgjorde underlaget för 1999 års reform, presenterades ingen bestämd åldersgräns i den proposition som presenterades för riksdagen. Istället föreslogs en definition av barn som innebar att med barn avses en person som inte har avslutat sin pubertetsutveckling eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år. Som anledning till detta uppgavs att ett sådant införande skulle komma i konflikt med

legalitetsprincipen och inte heller kunna upprätthållas, i kombination med tidigare ställningstagande att inte heller barnkonventionen som sådan ställer krav på ett införande av en bestämd åldersgräns. Det faktum att även unga individer som har avslutat sin pubertetsutveckling men fortfarande utvecklas också skulle omfattas av skyddet var ett skäl för ett införande av en bestämd åldersgräns men den situationen att av omständigheterna kring bilden avgöra om den avbildade fullt pubertetsutvecklade personen är under 18 år, var något som man ansåg inte var möjligt utan att barnet identifieras. Som tidigare nämnts återkommer identifieringsproblematiken vilket bedömdes skulle leda till ytterligare kränkningar av barnets identitet eftersom att viss efterforskning skulle bli aktuell. Det ansågs vidare att det för en fällande dom skulle vara tvunget att krävas att gärningsmannens uppsåt till barnets ålder bevisas, vilket bedömdes vara ytterligare ett problem.

Definitionen av barn infördes för att definiera begreppet barn i de fall där det redan av bilden eller i kombination med omständigheterna kring den går att utröna att den avbildade personen var under 18 år vid avbildningstillfället. Vidare konstaterade regeringen att även barn under 18 år som fullbordat sin pubertetsutveckling kom att omfattas av skyddet med den parentesen att det skulle stå klart att så var fallet utan vidare efterforskningar, samtidigt som man undkom en 18 års gräns i formell mening. Regeringen ställde sig frågande till om det även är straffvärt att kriminalisera befattning med bilder av fullt pubertetsutvecklade personer då den fullt pubertetsutvecklade personen likväl kan vara under 18 år som över. Enligt min mening ansågs inte befattning med bilder av fullt pubertetsutvecklade personer under 18 år vara en tillräckligt straffvärd handling eftersom detta kriterium är beroende av att det ska framgå redan av bilden eller omständigheterna kring den att personen är under 18 år. Resultatet blev att man på så sätt åter utelämnade fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år från skydd mot barnpornografi.

8.3 Barndefinitionens fortsatta utveckling fram till 2010 års reform

Med barn avses en person som vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år. Huvudregeln är alltså att pubertetsutvecklingen är avgörande och en person som inte avslutat sin pubertetsutveckling, är att betraktas som barn oavsett ålder. Bestämmelsens definition av barn i andra ledet, innehåller inte en 18 års gräns i formell mening. Istället är området för dess tillämpning begränsat genom kravet att det skall framgå av bilden och omständigheterna kring den att den avbildade individen är under 18 år.

Det uppmärksammade rättsfallet NJA 2005:80 låg bland annat till grund för att definitionen av barn ansågs behövas ses över eftersom en central fråga för regeringen var att även personer som har avslutat sin pubertetsutveckling men som är under 18 år, är i lika stort behov av skydd som de barn som inte

har avslutat sin pubertetsutveckling. 2005 års barnpornografiutredning hade i och med detta bland annat i uppdrag att överväga om det var möjligt och behövligt att införa en 18 års gräns i definitionen av barn och om man på något annat sätt kan utvidga skyddet för individer under 18 år.

Barnpornografibrottet har dubbla skyddsintressen och syftar till att skydda både det avbildade barnet från att kränkas och barn i allmänhet. Dagens utveckling har resulterat i att den kränkning som barnet utsätts för idag är mer påtaglig än vad som tidigare varit fallet och kränkningen kan orsakas även av andra innehavare än upphovsmannen själv i senare led, om bilden sprids. Gärningsformer som förvärv av barnpornografiska bilder, spridning och förevisning omfattas även vilket innebär att intresset av skydd vid varje enskild gärningsform kan med hänsyn till detta variera i styrka för det avbildade barnet som för barn i allmänhet.

Spridning av barnpornografisk bild anses utgöra en mer kränkande hantering av bilden än ett rent innehav av bilden, generellt sätt. Man kan säga att intresset för skydd tunnast ut ju närmare man kommer den nedre gränsen för vad som är kriminaliserat men innebär dock inte att det inte skulle finnas intressen att skydda även vid innehav. Även att visa upp en pornografisk bild är en straffvärd kränkning av både det avbildade barnet som barn i allmänhet och på samma sätt kan det vid innehav finnas en risk för att bilden visas för någon annan. Barn i allmänhet är ett av barnpornografibrottets skyddsintresse och framställning av pornografiska bilder av barn är kränkande även för andra barn än det avbildade barnet. Barnpornografibrottet syftar självklart till, utöver det allmänna skyddsintresset, att skydda det avbildade barnet från att kränkas.

För att även fullt pubertetsutvecklade barn ska omfattas av bestämmelsen om barnpornografibrott, krävs att en bestämd 18 års gräns införs. Utredningen konstaterade helt att definitionen av barn måste ändras så att med barn ska avses, förutom den vars pubertetsutveckling inte är avslutad, den som är under 18 år. Denna utvidgning av barndefinitionens andra led skulle förutsätta att barnet går att identifiera och för straffbarhet skulle även gärningsmannens uppsåt till barnets ålder krävas. Vidare diskuterades det om det har någon större betydelse om en förövare döms för just barnpornografibrott eller om denne döms för något annat sexualbrott vilket i så fall skulle leda till att fullt pubertetsutvecklade barn, i de fall åldern inte framgår av bilden eller omständigheterna kring den, erhåller ett visst skydd mot förövaren.

Eftersom att fullt pubertetsutvecklade individer förekommer i pornografiska sammanhang och det dessutom är möjligt att ta befattning med dessa alster utan att göra sig skyldig till något brott, ansågs då rådande lagstiftning bristfällig vilket föranledde utredningen att föreslå att en bestämd åldersgräns införs i bestämmelsen. Utredningen poängterade även att oavsett om det införs en bestämd 18 års gräns eller om man behåller den rådande 18 års gräns, är det fortfarande pubertetsutvecklingen som i första hand är avgörande för bedömningen om det avbildade barnet är under 18 år, något som enligt min mening kan diskuteras. Barns fysiska utveckling sker olika,

visserligen i samma ordning men med den skillnaden att startpunkten för när puberteten börjar är olika. När man berömmar behovet av straffskydd kan man inte enbart se till den fysiska mognaden utan även till den psykologiska mognaden som inte alltid går i hand med den fysiska och den måste också vägas in i bedömningen. Enbart det faktum att fullt pubertetsutvecklade personer inte besitter en vuxens psykologiska mognad, talar för, enligt min mening, att det är felaktigt att huvudregeln ska läggas på pubertetsutvecklingskriteriet. Utredningen konstaterade att fullt pubertetsutvecklade barn bör ha samma skydd som de barn som inte fullbordat sin pubertetsutveckling. Jag personligen anser att lagstiftningen indirekt kan uppfattas som att fullt pubertetsutvecklade barn inte omfattas på grund av att den fysiska mognaden förleder verkligheten och att dessa barn får betala ett högt pris på grund av sin framskridna pubertetsutveckling.

För att ett avbildat barns faktiska ålder ska kunna bedömas måste barnet identifieras men denna identifiering har, inte bara nu, utan även genom tiderna, ansetts kränka barnets identitet och även talat emot ett införande av en fixerad 18 års gräns. En identifiering har inte bara negativa effekter utan även positiva. Utredningen konstaterade att en identifiering visserligen innebär en ytterligare kränkning av barnets identitet men har även den positiva effekten att barnet på något sätt kan få upprättelse för den kränkning det har utsatts för. I detta avseende är det än mer viktigt att alla barn under 18 år, oavsett den fysiska mognaden och vad som framgår av bilden och omständigheterna, omfattas av samma skydd och har rätt till samma upprättelse och på samma sätt kan man påstå att fullt pubertetsutvecklade barn diskrimineras i förhållande till de barn som inte har avslutat sin pubertetsutveckling. Detta i sin tur står inte i samklang med en av barnkonventionens grundläggande principer, principen om likabehandling, vilken talar om att barn inte får diskrimineras i förhållande till andra barn.

Ett eventuellt införande av en bestämd 18 års gräns skulle kunna få en normbildande effekt och skulle kräva av de personer som tar befattning med sådant material all göra en bedömning om bilderna skildrar barn eller inte. Ansvaret läggs helt enkel över på den som tar befattning med bilderna och bilder på fullt pubertetsutvecklade barn skulle inte lika lagligt kunna spridas och innehavs av andra aktörer i senare led. Det viktigaste ställningstagandet i detta avseende, enligt min mening som utredningen gör är att ett införande av en bestämd åldersgräns ger en tydlig signal om att alla barn under 18 år, oavsett barnets fysiska mognad, omfattas av skyddet. Intresset av att skydda barn som avslutat sin pubertetsutveckling från den integritetskränkning det innebär att medverka till pornografiska bilder, väger tungt och i och med Sveriges åtagande av barnkonventionen åligger det lagstiftaren att skydda barn mot diskriminering. Det skulle därmed kunna påstås att bestämmelsen om barnpornografibrott möjligen inte står i samklang med barnkonventionens krav på brottets omfattning. Jag delar utredningens mening att ett fullt pubertetsutvecklat barns behov av skydd ensamt kan utgöra ett starkt intresse som ska skyddas genom ett införande av en bestämd åldersgräns. Dock måste hänsyn tas till konkurrerande intressen

som de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga värdena. Dessas friheter måste alltid vägas mot andra samhällsintressen. Utredningen konstaterade att de grundlagsskyddade intressena väger utan tvekan tungt men intresset av att skydda fullt pubertetsutvecklade barn mot den kränkning det innebär att medverka i pornografiskt sammanhang väger tyngst. En bestämd åldersgräns skulle innebära att gränsdragningen mellan vanlig lag och YGL:s eller TF:s tillämplighetsområde inte längre skulle göras utifrån vad som kan utläsas av bildinnehållet, utan istället av vad som faktiskt uppfattas av bilden, i de fall bilderna skildrar fullt pubertetsutvecklade personer och skulle kunna leda till att gränsdragningsproblem kan förekomma i fler fall än med nuvarande lagstiftning, vilket enligt min mening får tolkas som ett nödvändigt ont för att skyddet för fullt pubertetsutvecklade personer ska kunna införas.

Behovet av att skydda barn under 18 år har blivit mer tydligt med tanke på att pornografiska bilder av barn med teknikens hjälp har blivit mer lättåtkomliga och brotten blivit mer grövre med tiden. Fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år är lika skyddsvärda som barn som inte har fullbordat sin pubertetsutveckling och ett införande av en bestämd åldersgräns skulle leda till att bedömningen alltid ska göras utifrån det enskilda avbildade barnet och inte utifrån vad den som betraktar bilden uppfattar och för straffbarhet skulle det alltid vara avgörande om den avbildade individen faktiskt är ett barn. För att åstadkomma en lösning där fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år omfattas av lagstiftningens skydd, diskuterades det i utredningen om en bestämd åldersgräns bör gälla generellt för alla gärningsformer eller bara för vissa.

När det gäller just gärningsformen skildrar har den person som framställer bilden oftast säker vetskap om den avbildade individens ålder. Ett sådant begränsat tillämpningsområde skulle även i fortsättningen innebära att all annan kontakt med bilderna inte skulle anses straffbart under förutsättning att det inte framgår av bilderna och omständigheterna kring dem att det avbildade barnet är omyndigt. Mycket talar för att den som avbildade barnet även skulle komma att sprida bilden med uppgift om den avbildade individens ålder, utan att åldern framgår av bilden eller omständigheterna kring den. En senare innehavare skulle i detta fall inte kunna dömas för barnpornografibrott och mot bakgrund av detta anses det inte skäligt att begränsa åldersgränsen till att avse en viss gärningsform utan en bestämd åldersgräns bör gälla för samtliga gärningsformer i barnpornografibrottet för att på mest effektivaste sätt möjliggöra straffansvar för samtliga inblandade. Barndefinitionen bör ändras på det sätt att med barn ska avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller en person som är under 18 år.

En viktig utgångspunkt för regeringen är att även befattning med pornografiska bilder av personer under 18 år som har avslutat sin pubertetsutveckling ska ensamt anses vara en handling som är straffvärd och förespråkar att skyddet för dessa barn ska stärkas så långt det är möjligt och inte bara upprätthållas. Tillämplighetsområdet för en straffbestämmelse ska

vara tydlig och klar, vilket följer av den straffrättsliga legalitetsprincipen och den enskilde ska enkelt kunna utläsa av lagen när och hur denne kan komma att bli föremål för straffrättsliga ingripanden. En annan viktig aspekt är åtgärdens förväntade effektivitet. För att förhindra en oönskad handling krävs en effektiv straffsanktion vilket gör en kriminalisering av densamma befogad och på samma sätt måste det finnas förutsättningar för att i praktiken straffa sådana handlingar. Regeringen konstaterade att tillämplighetsområdet för barnpornografibrott inte generellt bör utvidgas till att omfatta alla bilder på individer under 18 år som har fullbordat sin pubertetsutveckling eftersom barnpornografibrottet omfattar flera gärningsformer som inbördes skiljer sig åt i fråga om karaktär och straffvärde. Skildring anses vara den gärningsform som har det starkaste inslaget av utnyttjande och dessutom är själva förutsättningen för alla övrigas eventuella senare kontakt med bilderna och de övriga gärningsformerna. För att det undantagna området i grundlagarna ska omfattas av straffbestämmelsen ska det inte heta skildring av barn i pornografisk bild utan istället bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. En särskiljning av gärningsformen skildring samt ändringen i grundlagarna, öppnarenligt min mening upp en möjlighet för ytterligare lagtekniska lösningar av de övriga gärningsformerna men jag hade gärna sett att en bestämd åldersgräns infördes för samtliga gärningsformer och inte bara för gärningsformen skildring. För övriga gärningsformerna när det gäller fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år, kommer gränsdragningen för grundlagarnas tillämplighet i fortsättningen alltid att göras utifrån vad som framgår av bilden och dess innehåll.

8.4 Avslutande kommentarer

Barnpornografi utgör en integritetskränkning av både det avbildade barnet som av barn i allmänhet och regeringens ambition att på bästa möjliga sätt bekämpa detta straffvärda förfarande föranledde reformen 2010. Barn definierades i straffbestämmelsen om barnpornografibrott som en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller en person som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år och definitionen infördes i barnpornografibrottet för att definiera begreppet barn i sådana fall där det redan av bilden eller i kombination med omständigheter kring bilden går att utläsa att personen var under 18 år vid avbildningstillfället. Det problem definitionen orsakade var att fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år föll utanför skyddet om det inte framgick av bilden eller omständigheterna kring den att det avbildade barnet är under 18 år. Huvudregeln var alltså att pubertetsutvecklingen är avgörande och en person som inte avslutat sin pubertetsutveckling, är att betraktas som barn oavsett ålder.

En viktig utgångspunkt för regeringen är att även befattning med pornografiska bilder av personer under 18 år som har avslutat sin pubertetsutveckling ska ensamt anses vara en handling som är straffvärd.

För att även fullt pubertetsutvecklade personer under 18 år ska omfattas av det skydd mot barnpornografibrott som lagstiftningen erbjuder och som tillfaller all barn under 18 år, krävdes ett införande av en bestämd 18 års gräns i straffbestämmelsen samt en ändring av barndefinitionen. Regeringens svar på lösning var att tillämplighetsområdet för barnpornografibrott inte generellt bör utvidgas till att omfatta alla bilder på individer under 18 år som har fullbordat sin pubertetsutveckling med det tillägget att det ansågs rimligt att särbehandla gärningsformen skildring på grund av dess allvarliga art. För att kunna åstadkomma detta bör det föreskrivas att det straffbara området ska omfatta bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad *eller som är under 18 år* och på så sätt skulle det för straffbarhet inte längre krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den och för straffbar skildring av personer under 18 år som har avslutat sin pubertetsutveckling skulle det inte heller längre krävas att åldern framgår av bilden och omständigheterna kring den.

Sammanfattningsvis anser jag att det har skett ett tydligt ställningstagande hos lagstiftaren efter många års debatt och diskussioner om ett införande av en bestämd åldersgräns i barnpornografibrottet, bland annat på grund av avsaknad av praktisk effekt samt på grund av identifieringsproblematiken. Med nuvarande lagstiftning har lagstiftaren lyckats komma åt de huvudsakliga problemen och ett resultat av den nya regleringen innebär att tanken är att de nya reglerna ska gå att tillämpa utan att identifiering av barnet behöver ske, något som tidigare ansetts utgöra ett skäl mot ett sådant införande. Slutligen har det skett en väsentlig ändring när det gäller gärningsformen skildring, innebärande att det numera ställs krav på de som avbildar ett barn att ta reda på barnets ålder för att inte riskera straffansvar, då en strikt åldersgräns är tillämplig.

Bilaga 1 – 16 kap. 10 a § BrB

Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
 2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
 3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,
 4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
 5. innehar en sådan bild av barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till
- döms för *barnpornografibrott* till fängelse i högst två år.

Är ett brott som avses i första stycket ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. Är pubertetsutvecklingen fullbordad, ska ansvar för gärning enligt första stycket 2–5 dömas ut bara om det av bilden och omständigheterna kring den framgår att den avbildade personen är under arton år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaktsamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där eller i andra stycket.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt, döms för grovt *barnpornografibrott* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Lag (2010:1357).

Bilaga 2 - Artikel 1 och 3 i EU:s rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi

Artikel 1 Definitioner

I detta rambeslut avses med

- a) barn: varje person som är yngre än arton år,
- b) barnpornografi: pornografiskt material som avbildar eller föreställer
 - i) ett verkligt barn som är inblandat i eller ägnar sig åt handling med tydlig sexuell innebörd, inbegripet obscen exponering av ett barns könsorgan eller blygdregion, eller
 - ii) en verklig person som ser ut att vara ett barn och är inblandad i eller ägnar sig åt sådan handling som avses i led i, eller
 - iii) realistiska bilder på ett fiktivt barn som är inblandat i eller ägnar sig åt sådan handling som avses i led i,
- c) datorsystem: en apparat eller grupp av sammankopplade apparater eller apparater som står i samband med varandra, där en eller flera av dem, enligt ett program, utför automatisk databehandling.
- d) juridisk person: varje enhet som har denna ställning enligt tillämplig lagstiftning, med undantag av stater eller andra offentliga organ vid utövande av de befogenheter som de har i egenskap av statsmakter samt offentliga internationella organisationer.

Artikel 3 Barnpornografibrott

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga följande avsiktliga handlingar, oavsett om de utförs med hjälp av ett datorsystem eller inte, när de begåtts orättmätigt:
 - a) Framställning av barnpornografi.
 - b) Distribution, spridning eller överföring av barnpornografi.
 - c) Utbudande eller tillhandahållande av barnpornografi.
 - d) Förvärv eller innehav av barnpornografi.

2. En medlemsstat får göra undantag från straffrättsligt ansvar för sådana handlingar avseende barnpornografi
 - a) som avses i artikel 1 b ii, när den verkliga människa som ser ut att vara ett barn i själva verket var 18 år eller äldre vid avbildningstillfället,
 - b) som avses i artikel 1 b i och 1 b ii, när det gäller framställning och innehav, om bilder på barn som uppnått sexuell myndighetsålder framställs och innehas med dessa personers medgivande och endast för deras privata bruk. Även när det fastställts att ett medgivande har förelegat, skall detta inte anses giltigt om till exempel högre ålder, mogenhet, position, ställning, erfarenhet eller offrets beroende av förövaren har missbrukats för att uppnå detta medgivande,

c) som avses i artikel 1 b iii, när det fastställs att en persons framställning och innehav av det pornografiska materialet endast sker för privat bruk, om inget pornografiskt material som avses i artikel 1 b i och 1 b ii har använts för dess framställning, och förutsatt att handlingen inte medför någon risk för spridning av materialet.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Ds. 1993:80, Ökat skydd för barn. Ytterligare åtgärder mot sexuella övergrepp m.m.

Ds. 2004:56, Barnen i brottets skugga

Ds. 2005:6, Brott mot brottsutredning i IT-miljö. Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet med tilläggsprotokoll

Ds. Ju 1978:8, Barnpornografi

Ju 2005:07, Översyn över lagstiftningen

Prop. 1978/79:179, om ändring i tryckfrihetsförordningen m.m

Prop. 1989/90:107, om godkännande av konventionen om barnets rättigheter

Prop. 1994/95:2, Ökat skydd för barn. Ytterligare åtgärder mot sexuella övergrepp, m.m.

Prop. 1997/98:43, Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden – barnpornografifrågan

Prop. 1997/98:182, Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige

Prop. 2003/04:12, Sveriges antagande av rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi

Prop. 2004/05:45, En ny sexualbrottslagstiftning

Prop. 2005/06:68, Försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi – Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter

Prop. 2006/07:66, Angrepp mot informationssystem

Prop. 2009/10:70, Barnpornografibrottet

Regeringens skrivelse 1979I80:2

SOU 1997:29, barnpornografifrågan

SOU 1997:116, Barnets bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige

SOU 2004:71, Sexuell exploatering av barn i Sverige

SOU 2007:54, Barnet i fokus. En skärpt lagstiftning mot barnpornografibrott

Rapporter

BRÅ 2007:11, vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet

JFT 1998–99:3 s. 596

Litteratur/Artiklar

Svedin, Carl Göran. Back, Christina. *Varför berättar de inte? Om att utnyttjas i barnpornografi*. Rädda Barnen, Stockholm 2003

Wong, Christoffer. *Innehav av barnpornografi*, Stockholm 2003

Elektroniska källor

[http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/69FFC5E85C765EBCC1257154003EAA96/\\$File/xsmall.pdf?OpenElement](http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/69FFC5E85C765EBCC1257154003EAA96/$File/xsmall.pdf?OpenElement) 2007-01-03
KL 09:41

Rättsfallsförteckning

Mål från Högsta domstolen

NJA 2005:80

Mål från Hovrätten

Göta Hovrätt, Målnummer B 1442/95, 1996-05-20

Opublicerade mål från Hovrätten

B653-04, 2005-06-23